

Regeringens skrivelse

2001/02:114

Redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken
och exporten av krigsmateriel år 2001

Skr.
2001/02:114

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 14 mars 2002

Göran Persson

Leif Pagrotsky
(Utrikesdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken och den svenska exporten av krigsmateriel under år 2001. I skrivelsen redovisas även viktigare skeenden på exportkontrollområdet. Skrivelsen beskriver därtill i korthet samarbetet inom olika internationella forum, däribland EU, kring frågor rörande såväl krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden samt det internationella regelverk som tillämpas på området. Beträffande exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden innehåller skrivelsen en redogörelse för den svenska lagstiftningen, som trädde i kraft den 1 januari 2001 för att komplettera den EG-förordning som antogs året dessförinnan.

1	Inledning	4
Avdelning I - Exportkontroll och export av krigsmateriel		
2	Krigsmaterielexporten år 2001	7
3	Lagen om krigsmateriel	8
4	Riktlinjerna för krigsmaterielexport	9
5	Inspektionen för strategiska produkter	11
6	Exportkontrollrådet.....	12
7	Det teknisk–vetenskapliga rådet	13
8	Informationsverksamhet avseende exportkontroll.....	13
9	FN-registret och annan internationell rapportering om vapenöverföringar	14
10	Samarbetet inom EU på exportkontrollområdet	15
11	Internationella vapenembargon.....	19
12	Internationella ansträngningar för att förebygga och bekämpa destabiliserande ansamlingar och okontrollerad spridning av lätta vapen.....	19
13	Försvarsindustrin, exportstöd och internationellt samarbete på krigsmaterielområdet	20
14	Utvecklingen av internationell handel med krigsmateriel	23
15	Korruption inom internationell handel med krigsmateriel.....	23
Avdelning II - Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden		
16	Samarbete inom multilaterala exportkontrollarrangemang	24
17	EG-förordningen för kontroll av produkter med dubbla användningsområden	31
18	Kryptografi.....	33
19	Immateriella överföringar	34
20	Bilaga 1: Svensk krigsmaterielexport år 2001	37
20.1	Inledning.....	37
20.2	Beviljade utförseltillstånd.....	37
20.3	Faktiska leveranser	45
20.4	Fördelning av exporten på materielslag	46
20.5	Exportens geografiska fördelning	47
20.6	Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.	58
20.7	Militärt inriktad utbildning.....	58

20.8	Redovisning av ägande i utländska rättssubjekt.....	58	Skr. 2001/02:114
20.9	De exporterande företagen	59	
20.10	Utvecklingen av de krigsmaterielproducerande företagens sysselsättning, ägarförhållanden m.m.....	59	
21	Bilaga 2: Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden år 2001	61	
22	Bilaga 3: Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan.....	62	
23	Bilaga 4: EU:s uppförandekod för vapenexport	64	
24	Bilaga 5: Medlemskap i multilaterala exportkontrollarrangemang	71	
25	Bilaga 6: Internationella vapenembargon	72	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2002.....	76	

1 Inledning

Regeringen har sedan 1985 årligen lämnat riksdagen en skrivelse med en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Med utgångspunkt från de villkor som gäller för exporten av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden är syftet att dels på ett öppet sätt redovisa det gångna årets export, dels att bidra med underlag till en bredare diskussion kring frågor relaterade till ämnet.

För svenskt vidkommande är det angeläget att bevara såväl kompetens som utvecklings- och produktionskapacitet på det försvarsindustriella området eftersom detta är en förutsättning för en trovärdig militär alliansfrihet. För att långsiktigt tillmötesgå de svenska behoven krävs en viss export. Kontrollen av denna export är nödvändig för att säkerställa att de produkter som förs ut ur Sverige går till i förväg godkända länder, regimer och aktörer. Krigsmateriel tillåts således exporteras endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik.

Exportkontrollen syftar till att reglera vapenexporten samt att hindra spridning av produkter som kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen. Exportkontrollen utgör därför en viktig del av svensk säkerhets- och försvarspolitik. Eftersom många produkter som tillverkas idag kan användas för såväl civilt som militärt bruk har en effektiv exportkontroll en viktig funktion att fylla för ett väl fungerande internationellt handelssystem. Ett grundläggande syfte är att härigenom förhindra export som kan ha en destabiliserande verkan i vår omvärld.

Utvecklingen på området påverkas i växande utsträckning av den pågående internationaliseringen av såväl frågor som rör krigsmaterielexport som produkter med dubbla användningsområden. Villkoren för detta samarbete regleras främst av vår nationella lagstiftning samtidigt som det ligger i vårt intresse att samarbeta med andra länder. Terroristdåden i USA den 11 september 2001 har lett till en ökad fokusering på exportkontrollen och tydligare krav på restriktioner på området, såväl vad gäller export av produkter med dubbla användningsområden som krigsmateriel. Dessa händelser tillsammans med den tilltagande globaliseringen av världsekonomin har också tydliggjort behovet av ett fördjupat samarbete över nationsgränserna.

Det internationella samarbetet vad avser exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden sker främst i ett antal s.k. arrangemang (regimer). Risken för spridning av massförstörelsevapen bedöms alltjämt vara betydande. Inom ramen för arrangemangen sker ett kontinuerligt samarbete mellan de deltagande länderna angående dels vilka produkter och teknologier som bör kontrolleras, dels vilka stater som kan vara känsliga ur ett icke-spridningsperspektiv. Under det gångna året har arbetet inom arrangemangen i ökad utsträckning även inriktats på icke-statliga aktörer, inklusive risken för att terrorister skall få tillgång till känsliga produkter som kan användas för tillverkning av massförstörelsevapen.

På krigsmaterielområdet fortsätter den gränsöverskridande konsolideringen av försvarsindustrin. Krympande resurser i samband

med en förändrad hotbild och kraftigt ökade utvecklingskostnader för nya generationer försvarssystem påskyndar denna utveckling. Sverige deltar aktivt i det internationella arbete som pågår med anledning av denna utveckling.

Under våren 2001 godkände riksdagen det ramavtal som framförhandlats mellan Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland i syfte att underlätta försvarsindustrins omstrukturering. Avtalet har trätt i kraft för de fem länder som hittills ratificerat det. Italien förväntas ratificera avtalet under innevarande år.

Ett avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige undertecknades den 9 juni 2001 om stöd för industrisamarbete på försvarsmaterielområdet. Avtalet har godkänts av riksdagen.

Under det första halvåret 2001 innehade Sverige ordförandeskapet i EU. Relationen med EU:s kandidatländer var en prioriterad fråga där bl.a. områden identifierades där EU kan medverka till att stärka de respektive ländernas nationella exportkontrollkapacitet. Arbetet inom ramen för EU:s gemensamma uppförandekod för vapenexport fortsatte under 2001. Den rapportering som sker inom ramen för koden har som yttersta mål att nå en ökad grad av restriktivitet och ansvarstagande samt att skapa en mer ensad syn på tänkbara mottagare av krigsmateriel. Sveriges ansträngningar att öka öppenheten i den rapport som årligen sammanställs inom EU under den gemensamma uppförandekoden fick ett positivt genomslag under ordförandeskapet. Detta resulterade i att statistikredovisningen i årets gemensamma rapport blev väsentligt fylligare jämfört med tidigare år och kom att inkludera tabeller som redovisar faktiska licensers värde till specifika destinationer. När det gäller samarbetet inom de multilaterala exportkontrollarrangemangen verkade det svenska ordförandeskapet för att bättre koordinera medlemsstaternas gemensamma positioner i internationella sammanhang. För att motverka korruption inom den internationella vapenhandeln anordnade den svenska regeringen ett internationellt seminarium i Stockholm år 2000. Detta seminarium har följts upp under år 2001 och arbetet med att utarbeta ett åtgärdsprogram mot denna typ av korruption fortsätter.

Betydelsen av exportkontroll inom ramen för IT-systemen har växt i takt med det öppna, moderna samhällets ökade beroende av informationsteknik. Små och förhållandevis resurssvaga aktörer har i dag, oavsett var de befinner sig geografiskt, betydande möjligheter att påverka stora resursstarka stater. Då IT-systemen ofta är inbördes beroende kan ett angrepp på en del skapa allvarliga skador och störningar på viktiga samhällsfunktioner. Mot denna bakgrund är det pågående arbetet vad gäller exportkontroll av immateriella överföringar av växande betydelse.

Redovisningen av den svenska krigsmaterielexporten presenteras i skrivelsens första avdelning samt i bilaga. Värdet av de faktiska exportleveranserna av krigsmateriel minskade under år 2001. Värdet uppgick till 3 060 miljoner kronor, vilket innebär en minskning med ca 30 % jämfört med år 2000 då värdet var 4 371 miljoner kronor.

Det samlade värdet av de beviljade utförseltillstånden för exportförsäljning ökade kraftigt under år 2001 jämfört med år 2000, från 4 640 miljoner kronor till 23 900 miljoner kronor. Förklaringen till detta är de

utförseltillstånd som under året beviljades för exporten av JAS 39 Gripen till Sydafrika samt exporten av Stridsfordon 90 till Schweiz. Dessa utförseltillstånd utgör projektlicenser med leveranser som sprids över flera år. Skr. 2001/02:114

Regeringen har som målsättning att visa största möjliga öppenhet i redovisningen av den svenska krigsmaterielexporten, och har kontinuerligt sökt förbättra redovisningen i syfte att verka för ökad öppenhet på området. I årets statistik redovisas för första gången det samlade värdet av de beviljade utförseltillstånden per mottagarland. Därtill har tydligare diagram och tabeller med mer detaljerad information introducerats i avsikt att göra skrivelsen mer lättillgänglig.

Avdelning I – Exportkontroll och export av krigsmateriel

2 Krigsmaterielexporten år 2001

Regeringen har varje år sedan 1985 lämnat riksdagen en skrivelse med en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Härigenom förses riksdagen med en samlad information om krigsmaterielexporten, samtidigt som underlag ges för en bredare allmän debatt. Viss försiktighet är påkallad när det gäller att utläsa trender ur siffermaterialet. Exporten av krigsmateriel från Sverige är begränsad. Enstaka försäljningar av större system orsakar därför kraftiga svängningar i den årliga statistiken som inte kan förknippas med någon långsiktig trend.

Uppgifterna i den årliga skrivelsen baseras på lagstadgad rapportering från de krigsmaterieltillverkande företagen. Inspektionen för strategiska produkter (ISP) har sammanställt denna och inkommit med underlag till en redogörelse för krigsmaterielexporten år 2001 som redovisas i bilaga 1.

Värdet av den totala fakturerade försäljningen av krigsmateriel (inom och utom riket) under år 2001 uppgick till 10 011,1 miljoner kronor, motsvarande en minskning med ca 10 % jämfört med år 2000. Värdet av exportleveranserna av krigsmateriel under år 2001 var 3 060 miljoner kronor, en minskning med 30 % jämfört med föregående år räknat i löpande priser. Exporten svarade således för drygt 30 % av försvarsindustrins totala fakturerade försäljning av krigsmateriel under året. Krigsmaterielexportens andel av den totala varuexporten har under år 2001 minskat från 0,55 % till 0,4 %.

Värdet av de utförseltillstånd som beviljats har under år 2001 ökat från föregående års 4 640 miljoner kronor till årets 23 900 miljoner kronor (en ökning med 415 %). Förklaringen till den kraftiga ökningen är de utförseltillstånd som beviljats för exporten av stridsflygplan JAS 39 Gripen till Sydafrika samt exporten av Stridsfordon 90 till Schweiz.

Enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel indelas krigsmateriel i två kategorier: krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Bestämmelser om vilken materiel som innefattas i de två kategorierna återfinns i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Kategorin krigsmateriel för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

Då JAS 39 Gripen och Stridsfordon 90 klassificeras som krigsmateriel för strid, innebär det att ökningen främst ägt rum i kategorin krigsmateriel för strid (KS). Jämfört med år 2000 har det samlade värdet av utförseltillstånden för KS-kategorin ökat från 2 369 miljoner kronor till 21 228 miljoner kronor år 2001 (en ökning med 796 %). Värdet av de

beviljade utförseltillstånden avseende övrig krigsmateriel (ÖK) har ökat från 2 271 miljoner kronor år 2000 till 2 672 miljoner kronor år 2001 (en ökning med knappt 18 %).

Som framgår av diagram i bilaga 1, figur 1, har värdet av de beviljade utförseltillstånd varierat kraftigt under senare år, medan värdet av de faktiska leveranserna uppvisat mindre variationer. Förklaringen till detta är att ett enskilt utförseltillstånd ofta fullföljs genom delleveranser under två eller flera år.

3 Lagen om krigsmateriel

Tillverkning och utförsel av krigsmateriel regleras genom lagen (1992:1300) om krigsmateriel (ändrad senast 2000:1248) och förordningen (1992:1303) om krigsmateriel (ändrad senast 2000:64). Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 1993 och ersatte lagen (1983:1034) om kontroll över tillverkningen av krigsmateriel, m.m. och lagen (1988:558) om förbud mot utförsel av krigsmateriel, m.m. med tillhörande förordningar.

Den nuvarande lagen bygger i allt väsentligt på den tidigare lagstiftningen liksom på tidigare praxis. Jämfört med denna innehåller den emellertid en vidgning av krigsmaterielbegreppet samt förenklingar, förtydliganden och moderniseringar av de bestämmelser som gäller för kontrollen över tillverkning och för utlandssamverkan avseende krigsmateriel.

Krigsmateriellagen föreskriver att krigsmateriel inte får tillverkas utan tillstånd. Även all försvarsindustriell utlandssamverkan förutsätter tillstånd. Med utlandssamverkan förstås exportförsäljning eller annat tillhandahållande (bl.a. överlåtelse eller förmedling) av krigsmateriel. Vidare omfattar begreppet upplåtelse eller överlåtelse av tillverkningsrätter, avtal med någon i utlandet om att gemensamt med denne eller för dennes räkning utveckla krigsmateriel eller metod för framställning av sådan materiel eller om att gemensamt tillverka krigsmateriel. Slutligen krävs tillstånd, med vissa undantag, för att bedriva militärt inriktad utbildning.

Enligt lagen indelas krigsmateriel i två kategorier, krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Bestämmelser om vilken materiel som innefattas i de två kategorierna återfinns i krigsmateriel-förordningen.

I EG-förordningen för kontroll av produkter med dubbla användningsområden som trädde i kraft i september 2000 finns i vissa fall krav på exporttillstånd för produkter som ej ingår i begreppet krigsmateriel, men som hör samman med exporterad krigsmateriel. För vidare information om regelverket i det aktuella hänseendet, se avsnitt 17 i denna skrivelse.

Beslut om utförseltillstånd fattades t.o.m. den 31 januari 1996 enbart av regeringen. I ärenden som inte avsåg utförsel i större omfattning eller i övrigt inte var av större vikt utövades beslutsrätten av det statsråd som hade till uppgift att föredra ärenden om tillstånd för utförsel av

krigsmateriel. Ej delegerade regeringsbeslut omfattade 98 % av det totala värdet av givna tillstånd år 1995. Sedan den 1 februari 1996 fattas beslut i utförelseärenden i första hand av Inspektionen för strategiska produkter (ISP) utom i de ärenden som bedöms vara av principiell betydelse eller annars av särskild vikt, vilka skall överlämnas till regeringen för avgörande.

4 Riktlinjerna för krigsmaterielexport

Enligt 1 § andra stycket lagen (1992:1300) om krigsmateriel får tillstånd enligt lagen lämnas endast om det finns säkerhets- eller försvarspolitiska skäl för det och det inte strider mot Sveriges utrikespolitik. De närmare principerna för prövningen har lagts fast i regeringens praxis och har kommit till uttryck i regeringens riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan som riksdagen också ställt sig bakom (jfr prop. 1991/92:174 s. 41 f., prop. 1995/96:31 s. 23 f. och bet. 1992/93:UU1). Riktlinjerna fogas till denna skrivelse som bilaga 3.

Riktlinjerna uttolkas med brett parlamentariskt stöd och är vägledande för Inspektionen för strategiska produkter (ISP) vid prövningen av ärenden om tillstånd enligt lagen och förordningen om krigsmateriel.

Riktlinjerna är försedda med två övergripande kriterier för när tillstånd enligt lagen kan lämnas, nämligen dels att utlandssamverkan behövs för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, dels att samverkan inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik. Dessa övergripande kriterier kan anses utgöra en precisering av 1 § andra stycket, lagen om krigsmateriel.

I riktlinjerna preciseras också de faktorer som bör beaktas i samband med prövningen av ett enskilt ärende. Ett grundkrav är att alla för ärendet betydelsefulla omständigheter skall beaktas, oavsett om de uttryckligen anges i riktlinjerna eller ej. Dessa bedömningskriterier tillämpas också på samverkan med person eller företag i utlandet avseende utveckling eller tillverkning av krigsmateriel. Sverige är ett av få EU-länder som har en lagstiftning som även omfattar förmedling av krigsmateriel (arms brokerage).

Riktlinjerna framhåller särskilt den vikt som vid den utrikespolitiska bedömningen av varje utförelseärende skall fästas vid respekten för mänskliga rättigheter i mottagarlandet. Situationen i mottagarlandet vad gäller mänskliga rättigheter skall alltid vägas in även i de fall då det är fråga om utförelse av materiel som i sig inte kan användas för att kränka mänskliga rättigheter.

Riktlinjerna anger tre typer av ovillkorliga hinder som, om de inträffar, anses omöjliggöra export. De tre är: beslut av FN:s säkerhetsråd, internationella överenskommelser som Sverige biträtt (t.ex. EU-sanktioner), samt exportstopp som påbjuds enligt de folkrättsliga reglerna om export från neutral stat under krig.

Krigsmaterielbegreppet breddades år 1993 till att även omfatta viss materiel med civil eller delvis civil användning. Utvidgningen av

begreppet ledde till att export som tidigare varit oreglerad kom att bli föremål för politisk prövning och synliggöras i krigsmaterielexportstatistiken. Breddningen åtföljdes av en indelning av krigsmateriel i två kategorier för vilka uppställts delvis olika riktlinjer för utförelse.

För kategorin krigsmateriel för strid (KS) gäller att tillstånd till export inte bör ges till en stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, en stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt, en stat som har inre väpnade oroligheter eller en stat där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Detta är samma krav som tillämpades före 1993, med den skillnaden att förekomsten av kränkningar av de mänskliga rättigheterna tidigare endast behövde beaktas om materielen i sig kunde användas för att kränka de mänskliga rättigheterna. I detta avseende skiljer sig Sverige från vissa andra EU-länder.

För utförelse av övrig krigsmateriel (ÖK), som i stor utsträckning omfattar produkter som före år 1993 inte betraktades som krigsmateriel (exempelvis spaningsradaranläggningar eller simulatorer för utbildningsändamål) gäller att utförelsetillstånd bör beviljas till länder som inte befinner sig i väpnad konflikt med någon annan stat, som inte har inre väpnade oroligheter eller där det inte förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter. Risk för väpnad konflikt utgör således inte ett särskilt kriterium i bedömningen avseende utförelse av övrig krigsmateriel.

De skilda riktlinjerna för krigsmateriel för strid respektive övrig krigsmateriel innebär att en större länderkrets kan komma i fråga som mottagare av övrig krigsmateriel, dvs. icke förstörelsebringande materiel, än för krigsmateriel för strid.

När det gäller följdleveranser anger riktlinjerna att "tillstånd bör ges till utförelse av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförelse eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd".

När det gäller samarbete med utländsk part gäller att export till tredje land bör bedömas i enlighet med de svenska riktlinjerna om produkten har övervägande svensk identitet. Om produkten har övervägande utländsk identitet, eller om det föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av samarbetet, kan samarbetslandets regler om utförelse tillämpas för export därifrån.

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) inrättades den 1 februari 1996, med ansvar för den kontroll som föreskrivs i lagen (1992:1300) om krigsmateriel och tillhörande förordning. Inspektionen övertog därmed ansvaret för merparten av de ärenden som tidigare beslutades av regeringen efter beredning i Krigsmaterielinspektionen (KMI) och den enhet inom Utrikesdepartementet som svarade för strategisk exportkontroll. ISP fick även ansvar för kontroll enligt lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, samt tillhörande förordning. ISP har därtill utsetts att vara nationell myndighet inom ramen för FN:s konvention om förbud mot kemiska vapen (CWC).

Generaldirektören för ISP innehade tidigare titeln krigsmaterielinspektör. Regeringen beslutade under sommaren 2001 att ersätta den gamla titeln för att tydliggöra det faktum att ISP:s verksamhetsområde blivit allt bredare till att, utöver exportkontroll av krigsmateriel, i ökande utsträckning inkludera exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden samt uppgifter relaterade till ISP:s funktion som ansvarig nationell myndighet för konventionen om förbud mot kemiska vapen.

ISP ansvarar således för tillstånds- och utförelsefrågor avseende såväl krigsmateriel som produkter med både civil och militär användning (produkter med dubbla användningsområden eller s.k. ”dual-use produkter”). Myndigheten har enligt 1a § lagen om krigsmateriel och 4 § lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden skyldighet, och på eget initiativ, att lämna över ärenden som har principiell betydelse eller annars är av särskild vikt till regeringens prövning. ISP verkar i nära samråd med Utrikesdepartementet och Forsvarsdepartementet.

ISP har löpande kontakter med de företag som berörs av kontrollverksamheten. Vad avser krigsmateriel skall företagen till ISP kvartalsvis redovisa den marknadsföring som de har bedrivit utomlands. Dessa rapporter ligger till grund för ISP:s återkommande genomgångar med företagen avseende deras exportansträngningar. Förutom att fatta beslut i tillståndsärenden granskar ISP de underrättelser som tillverkare av krigsmateriel är skyldiga att lämna senast fyra veckor innan ett anbud lämnas eller ett avtal ingås om export av, eller annan utlandssamverkan om, krigsmateriel. Slutligen skall de krigsmaterielexporterande företagen rapportera om de leveranser som genomförts med stöd av lämnade tillstånd.

ISP finansieras med avgifter som tas ut av de tillverkande företagen. Avgifterna beräknas med utgångspunkt från värdet av fakturerade leveranser av kontrollerade produkter som överstiger 2,5 miljoner kronor per år. Underlaget för avgiftsuttaget omfattar således både leveranser inom Sverige och leveranser till utlandet. Något direkt samband mellan avgiftens storlek och exportens omfattning föreligger således ej. Ett direkt samband mellan myndighetens verksamhet och industrins betalningar har också undvikits, genom att avgifterna inbetalas till staten och inte direkt till myndigheten. Myndighetens löpande verksamhet

anslagsfinansieras på sedvanligt sätt och kostnadstäckning uppnås genom utdebitering av industrin årsvis i efterskott, då verksamhetens faktiska kostnad liksom företagets fakturerade leveranser slutgiltigt kan fastställas.

Antalet inkomna ärenden till ISP avseende utförelse uppgick under år 2001 till 1 421, varav 245 avsåg produkter med dubbla användningsområden. Motsvarande tal var 1 571 resp. 231 för år 2000 och 1 751 resp. 380 för år 1999. Den i huvudsak fortsatta minskningen förklaras bl.a. med att myndigheten i större utsträckning använder projektlicenser med innehållsmässigt utökat djup och bredd samt längre giltighetstid. Generella licenser har också införts för materiel tillhörande svensk eller utländsk försvarsmakt. Inom verksamhetsgrenen kemvapenkonventionen överlämnades 125 industrideklarationer till ISP under år 2001 mot 145 år 2000. Motsvarande antal deklarerationer till konventionens sekretariat OPCW (Organization for the Prohibition of Chemical Weapons) i Haag var 38 st, jämfört med 39 för år 2000. Med en industrideklaration avses information om den verksamhet som bedrivits vid företag eller anläggningar som yrkesmässigt använder sig av, importerar samt exporterar vissa känsligare kemikalier. Under kemvapenkonventionens verifikationsbestämmelser har OPCW genomfört inspektion av en svensk anläggning såväl år 2001 som år 2000.

ISP fortsatte under året sitt rationaliseringsarbete inom licensieringsområdet för att förenkla den administrativa processen för ärenden av rutinkaraktär. Målsättningen för ISP är att utförelseärenden av rutinkaraktär skall slutbehandlas i första hand inom en månad och på sikt inom två veckor. Mellan ISP och, i ett inledande skede, de större exportföretagen på krigsmaterielområdet kommer ett system för säker elektronisk kommunikation att införas under innevarande år.

6 Exportkontrollrådet

Enligt 10 kap. 6 § regeringsformen skall regeringen i utrikesärenden av större vikt om möjligt överlägga med Utrikesnämnden före avgörandet. Vissa utförelseärenden som rör krigsmateriel är av sådan art att överläggning med nämnden är påkallad. Det har emellertid bedömts önskvärt att ge även andra enskilda utförelseärenden av principiell vikt en bredare politisk förankring. Riksdagen beslutade därför år 1984 på grundval av prop. 1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport, att en rådgivande nämnd i krigsmaterielfrågor skulle inrättas. Nämnden ombildades den 1 februari 1996 till Exportkontrollrådet i samband med tillskapandet av Inspektionen för strategiska produkter (ISP). Samtidigt breddades dess sammansättning för att återspegla den bredare sammansättning som Utrikesnämnden idag har. I Exportkontrollrådet är därför samtliga riksdagspartier representerade. Rådet har 10 ledamöter. En aktuell lista på rådets ledamöter finns på ISP:s webbplats (www.isp.se).

Exportkontrollrådet sammanträder på kallelse av ISP:s generaldirektör, som även leder överläggningarna. Samråd skall ske med rådet innan

beslut fattas i viktigare ärenden. Vid rådets sammanträden presenterar ISP samrådsärenden för övervägande. Vidare redovisar Utrikesdepartementet bedömningar av de mottagarländer som är aktuella, och Försvarsdepartementet medverkar med bedömningar avseende ärendenas försvarspolitiska betydelse. En strävan i rådet är att uttolka riktlinjerna på ett enhetligt sätt, till ytterligare vägledning för inspektionen.

Ledamöterna ges full insyn i handläggningen av utförelseärenden genom att samtliga utförelsebeslut för exportförsäljning fortlöpande redovisas. Denna procedur säkerställer en parlamentarisk insyn i tillämpningen av lagen (1992:1300) om krigsmateriel och ett medinflytande innan viktigare beslut fattas. Generaldirektören kan även vid behov höra rådet i frågor som rör tillämpningen av lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd. Avsikten med det svenska systemet, som vid en internationell jämförelse utgör ett unikt inslag, är att skapa en bred förankring av exportkontrollpolitiken och främja kontinuitet i den förda politiken.

Exportkontrollrådet ersätter inte Utrikesnämnden i sådana ärenden som regeringen enligt regeringsformen skall överlägga med Utrikesnämnden om.

Under år 2001 höll Exportkontrollrådet tio sammanträden, jämfört med nio år 2000.

7 Det teknisk–vetenskapliga rådet

För att bistå generaldirektören för Inspektionen för strategiska produkter med beredningen av ärenden som rör klassificering av krigsmateriel inrättades år 1984 ett särskilt teknisk-vetenskapligt råd med företrädare för institutioner med överblick över teknologins tillämpning på civila respektive militära områden. Under år 2001 höll rådet tre sammanträden, lika många som under år 2000 och 1999.

Genom tillskapandet av ISP har det teknisk–vetenskapliga rådets arbetsområde breddats till att vid behov även omfatta produkter med dubbla användningsområden.

8 Informationsverksamhet avseende exportkontroll

Sverige verkar internationellt för en ökad öppenhet kring handeln med krigsmateriel. Även nationellt görs ansträngningar för att sprida kunskap inom detta område. Regeringens offentligt redovisade årliga skrivelse om den svenska exporten är ett led i regeringens ansträngningar för ökad öppenhet. Den årliga skrivelsen publiceras på svenska och engelska och finns tillgänglig på webbplatserna www.ud.se, www.lagrummet.gov.se; www.regeringen.se samt i Rixlex (www.riksdagen.se).

Den årsrapport som upprättas inom ramen för EU:s uppförandekod för vapenexport utgör ett viktigt instrument för att öka insynen på europeisk nivå. Sverige verkar för att denna rapport kontinuerligt skall förbättras och utökas. Uppförandekoden återges i bilaga 4 till denna skrivelse. Som ytterligare en åtgärd för att främja informationstillgången på detta område internationellt har regeringen fortsatt att bidra ekonomiskt till SIPRI:s Internet-databas (www.sipri.se) som innehåller information om nationella och internationella exportkontrollsystem samt viss statistik över innehav och export.

Att verka nationellt för spridning av kunskap om exportkontrollen, både till allmänheten och till de företag som berörs är en viktig uppgift för Inspektionen för strategiska produkter (ISP). ISP gav 1998 ut en reviderad upplaga av den handbok som senast gavs ut av dåvarande Krigsmaterielinspektionen år 1993. Handboken är främst avsedd för dem som inom försvarsindustrin och vid statliga myndigheter arbetar med ärenden som rör tillverkning och utförelse av krigsmateriel. Handboken redovisar gällande lagstiftning, regelverk och handläggningsordning för tillståndsärenden. En motsvarande handbok för verksamhetsgrenen strategiska produkter publicerades också 1998. Under år 2001 har ISP på sedvanligt vis anordnat seminarier och informationsmöten om sin verksamhet riktade i första hand till befattningshavare inom industrin. Därtill har myndigheten medverkat i ett antal seminarier arrangerade av frivilligorganisationer såväl i Sverige som utomlands. Myndigheten upprättade 1998 en utförlig hemsida på Internet. Adressen är www.isp.se. Hemsidan översattes år 2000 till engelska och har under 2001 vidareutvecklats. Under år 2001 publicerade ISP även en årsbok, med översättning till engelska. Denna utgör en populärare form av ISP:s årsredovisning med inslag även av sådan information som lämnas i regeringens årliga skrivelse till riksdagen.

9 FN-registret och annan internationell rapportering om vapenöverföringar

Förenta nationernas generalförsamling antog i december 1991 en resolution som anmodar medlemsländerna att till ett register årligen redovisa såväl sin import som sin export av tyngre konventionella vapen. Handeln med följande sju vapenkategorier rapporteras: stridsvagnar, pansrade stridsfordon, grovt artilleri, stridsflygplan, attackhelikoptrar, stridsfartyg och robotar/robotlavetter. I samråd med försvarets myndigheter och Inspektionen för strategiska produkter (ISP) sammanställer Utrikesdepartementet aktuella uppgifter som i enlighet med den ovannämnda resolutionen överlämnas till FN.

För FN-registrets nionde år, 2000, hade, vid slutet av år 2001, 112 av FN:s 189 medlemsländer (jämfte observatörslandet Schweiz) lämnat uppgifter om sin export och import av de sju kategorierna tyngre vapen. Genom att rapporter föreligger från alla större exportörer utom Nordkorea och alla större importörer utom några länder i Mellanöstern, beräknas drygt 90 % av den legala världshandeln med angivna vapen

omfattas av registret. Sverige deltar endast i begränsad omfattning i världshandeln med aktuella tyngre vapensystem.

För år 2000, som är det senaste rapportåret, redovisade Sverige export av 40 stridsfordon CV 9030 till Norge samt ett stridsfartyg, ubåt Sjöormen, till Singapore. På importsidan rapporterade Sverige ingen införsel i någon av de sju vapenkategorierna. Rapporten för år 2001 sammanställs efter färdigställandet av denna skrivelse.

Sverige fortsätter att verka aktivt för ökad rapportering till FN-registret. Dessa ansträngningar ingår som ett led i Sveriges strävan att öka den allmänna öppenheten på detta område för att därmed öka förtroendet länder emellan och förbättra informationsunderlaget för en ansvarsfull exportkontroll. I OSSE:s (Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa) säkerhetsforum har de deltagande 55 länderna enats om att iaktta vissa principer vid transfereringar av krigsmateriel, bl.a. att i olika former årligen utbyta information om handeln med krigsmateriel inom OSSE och att lämna uppgifter till FN-registret.

Samråd om rapporteringen till FN-registret sker sedan 1995 med övriga medlemmar av EU. I en skrivelse till FN:s generalsekreterare har EU uppmanat övriga FN-medlemmar att lämna uppgifter även om innehav och egen produktion av den krigsmateriel som omfattas av registret i syfte att göra detta mera användbart. Sverige lämnade denna typ av uppgifter till registret första gången 1997.

Som ett led i Sveriges strävan efter ökad öppenhet internationellt har sedan 1990 regeringens redogörelse till riksdagen över krigsmateriel-exporten överlämnats till FN i engelsk översättning. Sedan 1996 finns uppgifter lämnade till FN-registret tillgängliga på FN:s webbplats (www.un.org).

Wassenaararrangemangets (se avsnitt 17 i denna skrivelse) rapporteringsmekanism avseende krigsmateriel följer i stort de sju kategorier som rapporteras till FN-registret, vissa kategorier har emellertid förfinats genom införande av undergrupper. De 33 medlemsstaterna har enats om att två gånger årligen rapportera enligt en överenskommen praxis, och att ytterligare information då kan inkluderas på frivillig basis. Denna överenskommelse syftar till att göra det möjligt för medlemsstaterna att på ett tidigt stadium uppmärksamma destabiliserande ansamlingar av vapen. Även export av produkter och teknik med dubbla användningsområden inrapporteras till Wassenaararrangemanget två gånger årligen.

10 Samarbetet inom EU på exportkontrollområdet

Krigsmaterielområdet har identifierats som ett område för samarbete inom ramen för EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik (GUSP).

I rådsarbetsgruppen COARM (Council Working Party on Conventional Arms Exports) diskuterar de femton medlemsstaterna regelbundet olika frågor med anknytning till handeln med krigsmateriel. Det kan exempelvis vara fråga om att utbyta information om synen på enskilda

exportdestinationer, eller gemensamt diskutera hur nationella regelsystem kan vidareutvecklas för att ta hänsyn till nya förhållanden. Utöver denna arbetsgrupp finns även ad hoc-gruppen POLARM (ad hoc Working Party on a European Armaments Policy), som enligt sitt mandat från 1995 bl.a. har till uppgift att analysera alternativen för en europeisk försvarsindustripolitik och föreslå fortsatta åtgärder inom ramen för gemenskapsrätten eller EU:s regelverk.

Den gemensamma uppförandekod för vapenexport som EU:s ministerråd antog den 8 juni 1998 utgår från och preciserar ytterligare de gemensamma kriterier för krigsmaterielexport som beslutades av Europeiska rådet i Luxemburg år 1991 och i Lissabon år 1992. Texten till koden bifogas som bilaga 4 i denna skrivelse. I koden anges ett antal kriterier som skall tillämpas vid den nationella prövningen av exportansökningar. Dessa kriterier överensstämmer i allt väsentligt med de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport. Koden representerar en minsta gemensam nämnare på exportkontrollområdet och hindrar inte enskilda medlemsstater från att vara mer restriktiva. Medlemsstaterna ger i koden uttryck för avsikten att förstärka utbytet sinsemellan av relevant information för att uppnå en ökad insyn och att gradvis harmonisera den förda exportpolitiken i de olika medlemsstaterna. Medlemsstaterna skall bl.a. informera varandra genom en s.k. notifikation om potentiella exportaffärer som, i enlighet med de kriterier som ställs upp i den gemensamma uppförandekoden för vapenexport, inte medges. En medlemsstat som notifierar ett ärende skall konsulteras om en annan medlemsstat överväger att bevilja tillstånd för en i huvudsak identisk transaktion.

Enligt uppförandekoden skall en årlig rapport sammanställas i COARM. Varje medlemsstat upprättar en rapport över sin export av krigsmateriel samt över tillämpningen av koden för året som gått. Rapporterna sammanställs av ordförandeskapet och diskuteras och antas av COARM. Enligt uppförandekodens tillämpningsbestämmelser skall EU:s medlemsstater uppmuntra andra vapenexporterande länder att ansluta sig till kodens principer. Hittills har merparten av EU:s grannländer anslutit sig till dessa och EU och USA har genom att underteckna en gemensam deklaration år 2000 kommit överens om att i det internationella arbetet verka för ökad öppenhet och en ansvarsfull exportkontrollpolitik.

Det svenska ordförandeskapet och arbetet under året

Under det första halvåret 2001 innehade Sverige ordförandeskapet i EU. Relationen med EU:s kandidatländer var en viktig fråga under det svenska ordförandeskapet. En serie möten genomfördes med dessa länder i syfte att identifiera områden där EU kan medverka till att stärka den nationella exportkontrollkapaciteten. Detta arbete resulterade bl.a. i en fortsättning på de expertseminarier som tidigare genomförts. Arbetet kommer att fortsätta under 2002.

Sveriges ansträngningar att öka den övergripande öppenheten och detaljersnivån i statistikredovisningen i COARM:s årliga rapporter

fick ett positivt genomslag under ordförandeskapet. Statistikredovisningen i årets rapport är väsentligt fylligare jämfört med tidigare år. Nu finns exempelvis tabeller som illustrerar faktiska licenser till specifika destinationer. Ambitionen bland medlemsstaterna är att fortsätta arbetet med att finna en harmoniserad ram för de nationella rapporterna bl.a. i syfte att underlätta en jämförelse mellan länderna. Inför redovisning år 2002 har exempelvis en standardblankett utarbetats vad avser urvalet av statistiska uppgifter från de nationella rapporterna.

På en rad områden fortsätter EU:s ansträngningar att söka samsyn kring exportkontrollpolitiken. Detta gäller inte minst frågan om kontroll av vapenförmedling (arms brokerage) och harmonisering av utformandet av slutanvändarintyg. Arbetet bedrivs i ljuset av de behov som skapas av allt friare flöden av klassificerade produkter, halvfabrikat och komponenter som idag går mellan medlemsstaternas alltmer integrerade försvarsindustrier. En förutsättning för att kunna tillmötesgå dessa behov är en gemensam syn på de krav som skall ställas på slutkund utanför gemenskapen.

Vid ett flertal tillfällen har frågan om vapenförmedling diskuterats i COARM. Under året har diskussionerna i frågan intensifierats och en rad konkreta resultat har uppnåtts. Medlemsstaterna har exempelvis nu enats om ett antal riktlinjer, som den nationella lagstiftningen kan ha som utgångspunkt, för att nå en ökad kontroll av vapenförmedlingen. En målsättning med arbetet på detta område är att säkerställa att personer och organ inom EU inte skall kunna kringgå antingen nationella embargo eller embargo fastställda av FN, EU, eller OSSE. Ett annat motiv är att inrätta nödvändiga instrument för informationsutbyte om vapenförmedlingen. Att upprätta ett register där agenterna är införda och som anger deras skyldighet att skaffa ett skriftligt tillstånd att utöva sin verksamhet kan vara en metod att uppnå önskad ökad kontroll. Sverige kommer även fortsättningsvis att ägna dessa aspekter, liksom frågan om ökat informationsutbyte mellan medlemsstaterna vad avser nationell lagstiftning m.m. på området, särskild uppmärksamhet. Målsättningen med arbetet är att medlemsstaterna skapar en gemensam lagstiftning på området. EU:s starka stöd för ett juridiskt bindande instrument avseende vapenförmedlingsverksamhet under FN-konferensen om illegal handel med lätta vapen illustrerar också EU:s engagemang i frågan.

I syfte att fördjupa och vidareutveckla informationsutbytet kom medlemsstaterna under det svenska ordförandeskapet överens om att fortsätta att arbeta för en samsyn avseende arbetet med s.k. denials, dvs. negativa myndighetsbeslut på förfrågan från företag om att få exportera. Vid sidan om de denials som i första hand meddelas exportören finns den s.k. notifikationen som lämnas till de aktörer i medlemsstaterna som är ansvariga för exportkontroll av krigsmateriel. Notifikationen är mer detaljerad än en denial, innehåller ett antal parametrar och följer en förhållandevis fast mall.

Under 2001 beslutades således att förstärka kodens regler på området. Numera skall den stat som inlett konsultationer (konsulterande stat) med den stat som lämnat en notifikation om en denial (notifierande stat) informera den senare om sitt slutliga ställningstagande, oavsett om detta blev positivt eller negativt. Vidare kom medlemsstaterna överens om att

samtliga medlemsstater vid ett positivt ställningstagande skall underrättas. Dessutom skall samtliga medlemsstater underrättas i de fall där konsultationerna givit vid handen att två till synes lika transaktioner, efter ett närmare studium, visat sig vara i huvudsak inte identiska.

Under år 2001 mottog Sverige 318 notifikationer om s.k. denials (negativa myndighetsbeslut) från elva medlemsstater. Sverige lämnade 16¹ notifikationer om denials, varav flertalet härrörde till kriterium 2 (respekten för de mänskliga rättigheterna i mottagarlandet) samt kriterium 4 (riskerna för den regionala freden, säkerheten och stabiliteten) i den gemensamma uppförandekoden. För en närmare redovisning av uppförandekodens åtta kriterier, se bilaga 4.

I COARM har påpekats behovet av att på nationell väg effektivt kunna kontrollera elektronisk överföring av programvara och teknik som har ett direkt samband med klassificerade produkter enligt gällande krigsmaterielförteckning. Arbetet kommer bl.a. att bedrivas genom ingående studier i ämnet. I Sverige finns sedan tidigare krav på tillstånd för överföringar av dessa slag (se vidare avsnitt 19).

Under året påbörjades en diskussion i COARM om en framtida gemensam syn på kriterier att beakta i tillståndsgivningen i samband med upplåtande av rättigheter för licenstillverkning i annat land.

En lista över civil materiel som kan användas för att kränka mänskliga rättigheter sammanställdes under 2000 och Europeiska kommissionen har i uppdrag att utarbeta en kontrollmekanism för denna inom ramen för första pelaren.

Under det svenska ordförandeskapet initierade Sverige en diskussion bland medlemsstaterna för att förhindra korruption inom internationell vapenhandel. Avsikten är att bl.a. skapa enighet kring ett instrument som ett importerande land unilateralt kan använda i syfte att förhindra korruption. Sverige driver även denna fråga i andra fora (se avsnitt 15).

Den tredje årliga rapporten, sammanställd enligt uppförandekoden, antogs av rådet i december 2001 och offentliggjordes, liksom tidigare, i EGT (Europeiska gemenskapernas officiella tidning). Nytt för årets rapport är bl.a. en betydligt mer detaljerad redovisning över medlemsstaternas export av konventionella vapen (se ovan).

Under det svenska ordförandeskapet vitaliserades arbetet i ad hoc-arbetsgruppen POLARM och en arbetsplan för det fortsatta arbetet utarbetades. Transfer/transit av krigsmateriel inom EU, tullar/avgifter för krigsmateriel – nationell suveränitet eller gemenskapsfråga – och leveranssäkerhet är exempel på några frågor som nu diskuteras i gruppen. Konkurrensfrågor; offentlig upphandling; marknadstillträde (avlägsnande av hinder – offsetfrågor) är ytterligare exempel på frågor som diskuteras. Vad gäller transfer/transit nåddes en principiell överenskommelse om att utarbeta ett underlag för en gemensam EU-ståndpunkt.

¹ De löpande kontakterna med industrin gör att antalet notifikationer blir förhållandevis litet.

Ett beslut av FN:s säkerhetsråd om vapenembargon utgör ett ovillkorligt hinder mot svensk export enligt riktlinjerna för krigsmaterielexport. Under år 2001, hela eller delar av året, upprätthölls bindande embargon beslutade av FN:s säkerhetsråd mot Afghanistan, Angola (UNITA), Etiopien, Eritrea, Förbundsrepubliken Jugoslavien, Irak, Liberia, Rwanda, Sierra Leone och Somalia. Vidare omfattades Armenien, Azerbajdzjan och Jemen av ej bindande embargon beslutade av FN:s säkerhetsråd.

EU:s medlemsstater iakttar fullt ut FN:s säkerhetsråds bindande beslut om vapenembargon. Säkerhetsrådets rekommendationer om restriktivitet har inte samma bindande karaktär och tillämpningen prövas därför från fall till fall (markerade ovan som ej bindande embargon). Inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken i EU beslutas med enhällighet om vissa vapenembargon som går utöver vad FN:s säkerhetsråd har beslutat. Dessa är ett utslag av medlemsstaternas vilja att reagera gemensamt i olika säkerhetspolitiska frågeställningar. Ett vapenembargo beslutat av EU genomförs genom tillämpning av respektive medlemsstats nationella exportkontrollregelverk. EU upprätthöll under hela eller delar av år 2001 embargon mot Afghanistan, Bosnien och Hercegovina, Burma/Myanmar, Demokratiska Republiken Kongo, Eritrea, Etiopien, Förbundsrepubliken Jugoslavien, Irak, Kina, Liberia, Libyen, Sierra Leone och Sudan.

EU:s medlemsstater iakttog vidare även under år 2001 ett vapenembargo mot Nagorno-Karabach som 1992 beslutades av Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE).

För en mer utförlig sammanställning av de embargon som varit i kraft under år 2001 hänvisas till skrivelsens bilaga 6.

12 Internationella ansträngningar för att förebygga och bekämpa destabiliserande ansamlingar och okontrollerad spridning av lätta vapen

Sverige arbetar tillsammans med andra länder för verkningsfulla åtgärder mot spridningen och användningen av lätta vapen. Begreppet lätta vapen omfattar i princip handeldvapen och andra vapen som är avsedda att bäras och användas av en eller ett par personer, men någon enhetlig definition har ännu inte fastställts.

Arbetet med att förebygga och bekämpa destabiliserande ansamlingar, okontrollerad spridning och illegal handel pågår sedan flera år i olika internationella fora. Sverige verkar för att varje land skall bedriva en ansvarsfull exportpolitik på grundval av heltäckande lagar och regler, samt inrätta effektiva kontrollsystem och upprätthålla en väl fungerande administration för att kontrollera tillverkare, köpare och säljare, agenter och mellanhänder.

Sverige fäster särskild vikt vid kontrollen av vapenhandlare och vid ökad öppenhet och transparens i vapenhandeln. Den svenska lagstiftningen, som även kontrollerar när personer och företag agerar som förmedlare i vapentransaktioner, utgör ett av de exempel som framhålls i det internationella arbetet.

Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa (OSSE) antog i november 2000 ett lätta vapen-dokument som innehåller normer, principer och åtgärder avseende bl.a. tillverkning och märkning av lätta vapen, registerhållning, exportkontroll och exportkriterier, transparens, säker förvaring samt överskottsmateriel.

Sverige kommer att underteckna det av FN:s generalförsamling i maj 2001 antagna juridiskt bindande FN-protokollet mot illegal tillverkning av och handel med skjutvapen m.m. (vapenprotokollet), som är det tredje tilläggsprotokollet till FN-konventionen mot gränsöverskridande organiserad brottslighet.

I juli 2001 antog FN:s konferens om illegal handel med lätta vapen ett politiskt bindande handlingsprogram för att bekämpa den illegala handeln med lätta vapen. Sverige deltog aktivt i det arbete som ledde fram till dess antagande. De tre ovan nämnda dokumenten har under hösten 2001 remitterats till myndigheter och organisationer som är berörda av lätta vapen-frågor. Med remissvaren som grund kommer en nationell handlingsplan för lätta vapen att utarbetas under våren 2002. Denna skall ligga till grund för regeringens lätta vapen-arbete under de närmaste åren.

Viktiga instrument i det internationella arbetet är också EU:s program för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen (1997), EU:s gemensamma åtgärd för att bekämpa destabiliserande anhopning och spridning av handeldvapen och lätta vapen (1998) samt EU:s uppförandekod för vapenexport (1998).

13 Försvarsindustrin, exportstöd och internationellt samarbete på krigsmaterielområdet

Mot bakgrund bl.a. av den svenska försvarsmaktens krympande materielanslag och den vikande internationella försvarsmaterielmarknaden konstateras i propositionen Totalförsvar i förnyelse (prop 1996/97:4), liksom i propositionen Det nya försvaret (prop 1999/2000:30), att ett väsentligt utökat internationellt samarbete framstår som en förutsättning för den svenska försvarsindustrins överlevnad och för Försvarsmaktens anpassningsförmåga. I den förstnämnda propositionen anges också som viktigt att regeringen och de svenska myndigheterna på ett aktivt och strukturerat sätt stödjer försvarsindustrins exportansträngningar, under förutsättning att dessa står i överensstämmelse med gällande riktlinjer för svensk krigsmaterielexport.

Riksdagens försvarsutskott uppmanade i betänkande (1998/99:FöU1) regeringen att vidta ytterligare åtgärder i syfte att skapa bättre förutsättningar för exportframgångar rörande viktiga försvarsmateriel-

projekt, däribland stridsflygplan JAS 39 Gripen. Även Försvarsberedningen har understrukit vikten av aktiva exportstödande åtgärder från regeringens sida.

Det finns flera motiv för staten att engagera sig i exportstödande verksamhet, som de sammanfattningsvis redovisas i propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop 2001/02:10). Således bidrar exporten till att långsiktigt säkerställa en teknologisk och industriell bas för nyutveckling, men också vidmakthållande och vidareutveckling av befintliga materielsystem. Exporten är vidare en viktig förutsättning för att stärka den inhemska industrins internationella konkurrenskraft. Det finns också ett värde i att kundbasen för materiel som används i Försvarsmakten breddas, varigenom möjligheter uppstår att dela kostnaderna för vidareutveckling, samordna utbildning och underhåll samt att utbyta erfarenheter om materielens användning. En grundläggande utgångspunkt för statens exportstöd är, självfallet, att de aktuella materielobjekten är godkända ur exportkontrollsynpunkt.

Regeringen anser i denna del, sammanfattningsvis, att exporten av väsentliga och större svenska materielsystem har fortsatt stor försvarspolitisk betydelse för Sverige. Exporten bidrar till att upprätthålla och utveckla inhemska kompetens och kapacitet och medför vidare att den svenska försvarsindustrin uppfattas som en intressant partner i internationella samarbetsprojekt på området.

Vad beträffar internationaliseringen av den svenska försvarsindustrin, med därmed sammanhängande omstruktureringsåtgärder, är bedömningen att denna kommer att fortsätta under flera år framåt. Det finns alltså en betydande överkapacitet främst inom den europeiska försvarsindustrin.

Som framgick av förra årets redogörelse (2000/01:114), presenterade regeringen i början av 2001 för riksdagen i prop 2000/01:49 det ramavtal mellan Frankrike, Italien, Spanien, Storbritannien, Sverige och Tyskland som framförhandlats mellan länderna som en följd av den avsiktsförklaring ländernas försvarsministrar ingick i juli 1998, det s.k. sexstatsinitiativet, Letter of Intent (LoI), sedermera åtföljt av det i juli 2000 undertecknade ramavtalet (Framework Agreement) rörande åtgärder för att underlätta omstruktureringen och driften av den europeiska försvarsindustrin.

Under 2001 fortsatte arbetet i de aktuella arbetsgrupperna, med kontinuerliga avrapporteringar till den exekutivkommitté som funnits sedan 1998. På exportkontrollsidan har arbetet under året koncentrerats till att utarbeta principer för dels hur de projektlicenser skall se ut för de projekt som i framtiden kan komma att få s.k. LoI-status, dels procedurella frågor kring konsultationsmekanismerna som en följd av industrins förfrågningar om tänkbara exportdestinationer i de olika projekten. Under 2001 ratificerades ramavtalet av fem av de sex LoI-staterna, med Italien som återstående stat. En viktig fråga för fortsatta studier under 2002 blir på vilka villkor ett sjunde land eventuellt kunde delta i ett projekt. Information om LoI-arbetet har vid skilda tillfällen bibringats övriga stater inom EU bl.a. i rådsarbetsgruppen POLARM.

I propositionen Fortsatt förnyelse av totalförsvaret (prop 2001/02:10), underställde regeringen riksdagens godkännande ett den 9 juni 2001

undertecknat generellt avtal mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om stöd för industrisamarbete på försvarsmaterielområdet. Avtalet, som på exportkontrollsidan i väsentliga delar är modellerat efter ramavtalet mellan LoI-staterna, innebär en bekräftelse på den sedan ett antal år pågående försvarsindustriella förändringsprocessen i Norden. Som ett första annex till det generella avtalet lades försvarsindustrisamarbetet inom det nordiska ammunitionsföretaget NAMMO AS, som bildades 1998, med delar från Raufoss ASA i Norge, Patria Oy i Finland och dåvarande Celsius AB i Sverige. Som ett andra annex läggs under 2002 samarbetet på krut- och sprängämnesområdet mellan Finland och Sverige i form av bolaget NEXPLO AB, likaså bildat 1998, med delar från Patria Oy i Finland och dåvarande Celsius AB i Sverige. Riksdagen godkände den 11 december 2001 det generella avtalet (rskr. 2001/02:104).

Alltsedan avsiktsförklaringen i juli 1998, har ett alltmer tilltagande amerikanskt intresse noterats för att underlätta förutsättningarna för ett ökat internationellt och transatlantiskt försvarsindustriellt samarbete. Efter en inledande överenskommelse med Kanada, fortsatte USA att diskutera principerna för och innehållet i ett ramavtal, allmänt kallat Declaration of Principles (DoP), i stort med liknande innehåll som det europeiska LoI, fastän kortare och mer allmänt hållet, med Storbritannien, Australien, Nederländerna och Norge. Vad beträffar Storbritannien och Australien har ramavtalen färdigförhandlats och undertecknats. För svenskt vidkommande inleddes diskussioner om ett ramavtal under senare delen av 2001.

Vid sidan av diskussionerna om ett ramavtal, har USA fört överläggningar och samtal, s.k. globalization talks med en något större krets länder, däribland övriga LoI-länder. Samtalen har som slutmål att å omse sidor skapa bättre förutsättningar för ett ökat samarbete inom en alltmer internationaliserad försvarsindustrisektor, med bibehållande av nationella styrmedel och kontroller. För dessa samtal har ett antal arbetsgrupper bildats på svensk sida och inledande samtal skett under 2001. Ämnesområdena motsvarar i stort de som återfinns i det europeiska ramavtalet.

Sverige berörs även av ytterligare ett amerikanskt initiativ, det s.k. Defense Trade Security Initiative (DTSI) som har sitt ursprung från början av år 2000. Initiativet går ut på att befordra effektivitet i den amerikanska licenshanteringen, uppmuntra interoperabilitet och standardisering mellan USA och USA närstående och samverkande länder, underlätta transatlantiska industriella s.k. joint ventures och höja den gemensamma nivån beträffande teknologiskydd samverkande länder emellan. Till följd av ett beslut på amerikansk sida omfattas Sverige sedan sommaren 2001 av detta initiativ. Tidigare länder som omfattats av initiativet är NATO-stater samt Japan och Australien. Som en del av initiativet skulle, i ett något längre perspektiv, ett generellt undantag från de amerikanska bestämmelserna i det amerikanska regelverket International Traffic in Arms Regulations (ITAR) kunna bli föremål för förhandlingar mellan USA och Sverige. Liknande förhandlingar har redan inletts mellan USA och Storbritannien och Australien. Som modell tjänar även här en tidigare överenskommelse mellan USA och Kanada på

området. Regeringens bedömning är att Sverige, genom att fortsatt delta i det internationella samarbetet på försvarsmaterielområdet, säkrar Sveriges långsiktiga utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen. Skr. 2001/02:114

14 Utvecklingen av internationell handel med krigsmateriel

I sin årsbok och i en särskild databas, som regeringen bidrar ekonomiskt till, sammanställer SIPRI viss statistik över överföringar av krigsmateriel i världen. Enligt senast tillgängliga uppgifter från SIPRI vände den tidigare nedgången i överföringarna av tyngre konventionella vapen till en liten ökning år 2001, från 15 168 miljoner USD år 2000 till 16 231 miljoner USD år 2001. I den lista som SIPRI årligen publicerar över exportländer avseende tyngre konventionella vapen (flygplan, krigsfartyg, artilleri, pansarfordon, missiler samt målsöknings- och radarsystem) ligger Sverige för perioden 1997-2001 på 11:e plats med 1,12 % av världens totala export, som för denna period uppgick till 100 734 miljoner USD. Största exportland är USA, som under samma period svarade för ca 44 % av den totala exporten, närmast följt av Ryssland (17 %), Frankrike (10 %), Storbritannien (6,7 %) och Tyskland (4,8 %).

Ledande importörer av tyngre konventionella vapen var under perioden 1997-2001 Taiwan med 11 % av den totala importen, närmast följt av Kina (7 %), Saudiarabien (6,7 %), Turkiet (5 %) och Indien (4,7 %). Sverige intog en 32:a plats för motsvarande period med 0,8 % av världens totala import av tyngre konventionella vapen.

15 Korruption inom internationell handel med krigsmateriel

Sverige arbetar aktivt för att bekämpa korruption inom den internationella vapenhandeln. Som ett led i detta arbete initierade Sverige sommaren 1999 ett samarbete med den brittiska avdelningen av den internationella organisationen Transparency International. Ett första möte med deltagare från statsförvaltning, den militära sektorn, försvarsindustrin samt den akademiska världen hölls i Stockholm år 2000. Deltagarna representerade såväl producent- som konsumentländer på olika ekonomisk utvecklingsnivå. Syftet var att erbjuda aktörerna en möjlighet att mötas och föra en öppen och konstruktiv dialog. Fortsatta möten genomförs nu där bl.a. möjligheten att introducera konceptet Integrity Pact inom den internationella vapenhandeln diskuteras. Grundprincipen i detta koncept är att ett avtal upprättas mellan köpare och anbudsgivare där garantier lämnas att inga mutor eller otillbörliga förmåner skall utkrävas eller ges. Frågan om korruption inom den internationella vapenhandeln restes för första gången inom EU av det

svenska ordförandeskapet. Samarbetet med bl.a. Transparency International fick under våren 2001 det officiella namnet Corruption in the Official Arms Trade (COAT). Sverige kommer att fortsätta att arbeta aktivt med denna fråga och resultatet av detta arbete redovisas i nästa års skrivelse. Skr. 2001/02:114

Avdelning II – Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden

16 Samarbete inom multilaterala exportkontrollarrangemang

Under den senare delen av 1980-talet och under hela 1990-talet har frågan om icke-spridning av massförstörelsevapen haft en framstående position på den internationella agendan. Det finns flera orsaker till varför frågan har rönt ett sådant intresse, såsom indikationer på att vissa länder i instabila regioner har visat intresse att anskaffa massförstörelsevapen, avslöjandena om Iraks program för massförstörelsevapen och hur nära landet varit att utveckla kärnvapen samt indikationer på ett ökat intresse från icke-statliga aktörer att anskaffa massförstörelsevapen. Den sistnämnda frågeställningen har erhållit förnyad aktualitet efter terroristdåden den 11 september 2001 (se nedan).

Med termen "massförstörelsevapen" avses kärnvapen samt kemiska och biologiska stridsmedel. Därutöver brukar vissa vapenbärare som ballistiska missiler med lång räckvidd samt kryssningsmissiler inkluderas i arbetet att hindra spridningen av massförstörelsevapen. Med begreppet "icke-spridning" avses de multilaterala åtgärder som vidtagits med syfte att stävja spridningen av massförstörelsevapen. Dessa åtgärder har framförallt tagit sig uttryck i dels ett antal multilaterala konventioner och dels ett antal mera informella s.k. exportkontrollarrangemang.

Vad gäller de multilaterala konventionerna kan man särskilt omnämna 1968 års Fördrag om förhindrande av spridning av kärnvapen (NPT), 1972 års Konvention om förbud mot utveckling, framställning och lagring av bakteriologiska (biologiska) vapen och toxinvapen samt deras förstöring (BTWC) samt 1993 års Konvention om förbud mot utveckling, produktion, lagring och användning av kemiska vapen samt om deras förstöring (CWC). Sverige är fördragsslutande part till alla tre konventionerna (jfr SÖ 1970:12; SÖ 1976:18 samt SÖ 1993:28).

Under 1968 års NPT förpliktar sig icke-kärnvapenstaterna att inte ta emot, eller tillverka, kärnvapen samtidigt som de fem kärnvapenmakterna åtar sig att nedrusta. Vidare åtar sig parterna under fördragets artikel III att inte överföra atområbränsle eller särskilt klyvbart material, eller utrustning eller materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material, till någon icke-kärnvapenstat med mindre än att materialet eller utrustningen står under det internationella atomenergiorganets (IAEA) kontroll. I enlighet med artikel III i 1972 års

BTWC åtar sig parterna bl.a. att varken direkt eller indirekt överföra utrustning som kan användas för produktion av biologiska stridsmedel. Likaledes föreskriver artikel I i 1993 års CWC en allmän skyldighet med innebörd att parterna inte skall direkt eller indirekt överföra kemiska stridsmedel till någon annan stat.

Det skall särskilt noteras att även om de internationella avtalens primära syfte är att förhindra spridning av massförstörelsevapen och nedrusta så innehåller alla tre bestämmelser om att parterna skall främja handel för fredliga ändamål. Denna inriktning har sin grund i att en betydande del av de aktuella produkterna och teknologierna har dubbla användningsområden, dvs. de utgör produkter som kan användas för både civila och militära ändamål.

I syfte att underlätta det internationella samarbetet för icke-spridning av massförstörelsevapen har ett trettiotal länder slutit sig samman i ett antal multilaterala exportkontrollarrangemang: Zanggerkommittén (ZC), Nuclear Suppliers' Group (NSG), Australiengruppen (AG), Missilteknologikontrollregimen (MTCR) samt Wassenaararrangemanget (WA). Medlemskapet i dessa exportkontrollarrangemang redovisas i bilaga 5. Syftet med arrangemangen är att mellan medlemmarna främja informationsutbyte angående spridningsrisker samt att identifiera varor och teknologier som kan användas för framställning av massförstörelsevapen och vars utförelse således bör kontrolleras på ett samordnat sätt. Rent allmänt kan sägas att en betydande del av arbetet inom dessa arrangemang syftar till att hålla produktlistorna aktuella i ljuset av den teknologiska utvecklingen. Exportkontrollarrangemangen skiljer sig dock från de ovannämnda konventionerna i det att de inte är baserade på några folkrättsligt bindande avtal. Grunden för samarbetet i de multilaterala arrangemangen står snarare att finna i nationell lagstiftning som möjliggör exportkontroll över de varor och teknologier som har identifierats såsom strategiska produkter. Ett deltagande i dessa exportkontrollarrangemang kan således ses som en åtgärd som underlättar uppfyllandet av de folkrättsliga förpliktelserna enligt ovan angivna konventioner om att inte direkt eller indirekt bistå en annan stat när det gäller anskaffning av massförstörelsevapen.

Två nyckelbegrepp i det multilaterala samarbetet är "denials" samt "no-undercut". En medlem i ett arrangemang som har nekat ett utförelsetillstånd för en specifik transaktion med hänvisning till arrangemangens målsättningar (en s.k. "denial") förväntas informera de övriga medlemmarna om sitt beslut. De övriga medlemmarna i arrangemanget förväntas då konsultera den stat som utfärdade denna "denial" om de avser besluta om utförelsetillstånd för en motsvarande transaktion. Detta konsultationsförfarande brukar benämnas som principen om "no-undercut". Systemet med att meddela "denials" tillämpas inom NSG, AG, MTCR samt WA. Proceduren med "no-undercut"-konsultationer tillämpas inom NSG, MTCR samt AG.

Terroristattackererna i New York och Washington den 11 september förorsakade massförstörelse utan att massförstörelsevapen i traditionell bemärkelse kom till användning. Spridningen av mjältbrandsbakterier i USA under hösten 2001 visade att biologiskt material som kan användas som biologiskt stridsmedel hade kommit i orätta händer. I ljuset av dessa händelser har samarbetet inom de multilaterala exportkontrollarrangemangen kommit att fokusera på frågan hur samarbetet skall utvecklas så att det blir än mera effektivt som instrument mot internationell terrorism.

Det internationella icke-spridningsarbetet har huvudsakligen fokuserat på att förhindra att stater får tillgång till massförstörelsevapen. Exportkontrollen som instrument är dock generell till sin karaktär då den omfattar all export av kontrollerade produkter oavsett vem som är mottagare. Detta innebär i sin tur att samarbetet redan i dag kan sägas omfatta icke-statliga aktörer. Men för att göra det multilaterala samarbetet än mer effektivt behöver de existerande arrangemangen kompletteras på vissa punkter. Ett första steg i detta arbete är att explicit ange i arrangemangens grunddokument att ett av deras syften är just att bekämpa spridning av produkter med dubbla användningsområden till terrorister. En sådan ändring genomfördes under år 2001 avseende Wassenaararrangemanget och kommer med största sannolikhet att genomföras i de övriga arrangemangen under år 2002. En annan åtgärd är att i än större utsträckning inkludera spridningsrisker till icke-statliga aktörer i det informationsutbyte som äger rum inom arrangemangen.

Zanggerkommittén

Zanggerkommittén, som behandlar frågor om exportkontroll i enlighet med det nukleära icke-spridningsfördraget (NPT), bildades år 1974. Sverige har deltagit i arbetet inom kommittén allt sedan 1970-talet. Den bakomliggande orsaken till etablerandet av detta samarbete står att finna i tillämpningen av artikel III i NPT. Som noterades ovan skall parterna inte överföra utrustning eller materiel som särskilt konstruerats för tillverkning av särskilt klyvbart material med mindre än att IAEA:s kontroller tillämpas. Relativt snart efter ikraftträdandet av NPT uppstod olika tolkningar rörande vilken utrustning eller materiel som omfattades av artikel III. I syfte att finna en lösning på tolkningsfrågan tillsattes år 1971 en kommitté bestående av representanter från stater som hade undertecknat NPT. Tre år senare resulterade kommitténs arbete i två memorandum: ett som definierade vad som avsågs med atområbränsle och särskilt klyvbart material (Memorandum A), samt ett i vilket den utrustning eller materiel som konstruerats speciellt för tillverkning av särskilt klyvbart material definierades (Memorandum B, även kallad "the trigger list" på grund av att utförelse av den utrustning eller materiel som angavs skulle aktualisera IAEA-kontroll). År 1990 kom medlemmarna

överens om att sammanföra de två listorna i en konsoliderad "trigger list". Genom åren har verksamheten inom Zanggerkommittén varit inriktad på att hålla den konsoliderade listan aktuell i ljuset av den tekniska utvecklingen. Zanggerkommitténs kontrollista med tillhörande förklaringar finns återgiven i IAEA:s informationscirkulär nr 209 (INFCIRC/209/Rev. 2). Under år 2001 har medlemmarna samarbetat i syfte att främja öppenhet kring kommitténs arbete samt verkat för att klarlägga exportkontrollens roll inom ramen för NPT. Vid mötet i maj 2001 deltog Vitryssland som observatör.

Nuclear Suppliers' Group

Arbetet under tidigt 1970-tal inom Zanggerkommittén omfattade länder som hade undertecknat NPT. Vid denna tidpunkt fanns det dock betydelsefulla länder som stod utanför icke-spridningsfördraget. I syfte att även inkludera dessa i ansträngningarna att stävja spridningen av kärnvapen bildades vid mitten av 1970-talet, den s.k. "Londonklubben" (senare benämnd Nuclear Suppliers' Group, NSG). En bidragande orsak här till var även den kärnsprängning som Indien genomförde år 1974. År 1976 kom medlemmarna i NSG överens om en mera omfattande kontroll av utförsel av produkter som kunde användas för framställning av kärnämne för vapenbruk. Dessa riktlinjer finns publicerade i ett informationscirkulär från IAEA: INFCIRC/254/Rev. 5/Part 1.

Sverige blev tidigt medlem i denna regim och deltog i arbetet med framtagandet av riktlinjerna. Arbetet inom NSG fick förnyad aktualitet i början av 1990-talet efter avslöjanden om hur nära Irak hade varit att lyckas utveckla kärnvapen och hur export av kärnrelaterat material hade bidragit till detta. Medlemmarna beslutade vid ett möte i Haag i mars 1991 att uppdatera riktlinjerna samt överväga att utöka exportkontrollen från att huvudsakligen kontrollera produkter och materiel relaterade till kärnbränslecykeln till att även omfatta produkter med dubbla användningsområden som kan användas vid konstruktion av kärnvapen. Ett år senare antogs vid plenarmötet i Warszawa "Guidelines for Transfers of Nuclear-Related Dual-Use Equipment, Material and Related Technology". (Återgivna i INFCIRC/254/Rev. 4/Part 2). Under dessa kontrolleras sådan utrustning och materiel som inte är direkt relaterad till kärnämnet men som kan användas vid framställning av en kärnladdning. Inom NSG äger en kontinuerlig diskussion rum angående eventuella justeringar av riktlinjerna i ljuset av den teknologiska utvecklingen.

Under år 2001 genomfördes en organisatorisk förändring som syftar till att rationalisera arrangemangets arbete. Vidare diskuterades och bekräftades beslutet från år 1992 om att kräva heltäckande kärnämneskontroll under IAEA:s överinseende vid export av kärntekniska produkter. Vid plenarmötet i Aspen, Colorado, deltog Slovenien som fullvärdig medlem i NSG. I egenskap av ordförandeland höll Sverige ett EU-anförande vid plenarmötet. NSG har även registrerat två domännamn som avses tas i bruk under år 2002: www.nuclearsuppliersgroup.org samt www.NSG-online.org.

Australiengruppen, som behandlar exportkontroll av produkter som kan användas för framställning av kemiska och biologiska stridsmedel, bildades år 1985. En av de direkt bakomliggande orsakerna till detta exportkontrollarrangemangs bildande var konflikten mellan Iran och Irak under 1980-talet. Under detta krig framkom det att Irak hade erhållit en betydande nationell kapacitet att tillverka kemiska stridsmedel och att Irak senare hade använt sig av dessa. Irak hade kunnat införskaffa både kunskap och material för denna verksamhet genom att utnyttja ordinära internationella handelsvägar. Detta fick till följd att flertalet producerande länder skärpte sin exportkontroll över kemikalier och viss kemisk tillverkningsutrustning. Dessa nationella åtgärder var dock inte koordinerade och resultatet blev att graden av kontroll varierade från land till land.

År 1985 tog Australien därför initiativ till ett möte med syfte att diskutera möjligheterna för en harmonisering av nationell exportkontroll. Det australiska initiativet resulterade så småningom i att en lista upprättades på sådana kemikalier som borde vara föremål för nationell exportkontroll. Flera av dessa kemikalier har fullt fredliga användningsområden, men kan även användas för militära syften. I juni 1990 beslutade medlemmarna i Australiengruppen att utöka gruppens verksamhetsområde till att även omfatta mikroorganismer, toxiner samt viss tillverkningsutrustning för biologiska stridsmedel. Sverige blev medlem i Australiengruppen under år 1991. Det är den svenska regeringens uppfattning att vårt deltagande i Australiengruppen kan ses som en åtgärd som fordras för att uppfylla våra internationella förpliktelser under såväl 1972 års BTWC som 1993 års CWC, dvs. att förhindra spridning av biologiska och kemiska vapen.

Samarbetet inom Australiengruppen har länge varit utsatt för kritik från en del länder som menar att ett bibehållande av exportkontroll i förhållande till andra fördragsslutande parter till 1972 års BTWC samt 1993 års CWC är diskriminerande. Huvudparten av dessa länder ingår i den s.k. Non-Aligned Movement-gruppen. Mot detta argument anför medlemskretsen inom Australiengruppen att sådan exportkontroll är nödvändig för att uppfylla de åtaganden man åtagit sig i de två konventionerna. Exportkontrollen utförs dock på nationell basis och förhindrar inte legitim handel av dessa produkter. För att öka transparensen rörande Australiengruppens verksamhet och målsättning, inleddes för två år sedan ett omfattande informationsprogram. Ett led i denna informationskampanj har varit lanseringen av en hemsida under 2000 med adressen: www.australiagroup.net. Under år 2001 gick gruppen vidare med att utveckla hemsidan och att öka den utåtriktade verksamheten, bl.a. arbetar gruppen med en mer utförlig transparensdokumentation. Publicering väntas under 2002.

Händelserna i USA den 11 september 2001 har föranlett ett mer intensivt arbete med att förstärka exportkontrollsamarbetet för att på så sätt begränsa risken för B- och C-vapenterrorism. Australiengruppen var den första av de olika exportkontrollregimerna som sammanträdde efter den 11 september och det var under detta plenarmöte tydligt att alla

medlemsländer, främst USA, kommer att verka för stärkt exportkontroll på B- och C-vapenområdet. Under plenaren i oktober 2001 beslutade Australiengruppen även att hålla ett intersessionellt möte innan nästa års plenar, för att fortsätta den viktiga diskussionen om hur gruppen skall gå tillväga för att förstärka och öka effektiviteten inom exportkontrollen på B- och C-vapenområdet.

Missilteknologikontrollregimen

På amerikanskt initiativ inledde år 1982 ett antal länder diskussioner om exportkontroll av missiler och missilteknologi. Den 16 april 1987 tillkännagavs att dessa diskussioner hade lett till framtagandet av riktlinjer för export av missilteknologi som de enskilda länderna, var för sig, hade för avsikt att genomföra genom sin nationella lagstiftning. Till dessa riktlinjer tillfogades ett "Equipment and Technology Annex" i vilket de produkter som skulle omfattas av nationell exportkontroll identifierades. Detta samarbete kom att få namnet Missilteknologikontrollregimen (MTCR). MTCR:s kontrollistor omfattar fullständiga missilsystem (inklusive ballistiska missiler, raketer och missiler för rymduppskjutningar samt sondraketer) och andra system med obemannade luftfarkoster (inklusive kryssningsmissiler, mål- och spaningsplattformar) med en lastförmåga av minst 500 kilogram och en räckvidd av 300 kilometer eller mer. Därutöver kontrolleras komponenter till sådana system samt andra produkter som kan användas för produktion av sådana missiler. Exportkontrollen under MTCR var ursprungligen inriktad mot att stävja spridningen av missiler som kunde användas för insats av kärnvapen. År 1993 utökades exportkontrollen till att omfatta vapenbärare även för kemiska och biologiska stridsmedel. Sedan en kontroll över exporten i enlighet med MTCR:s riktlinjer infördes i svensk exportkontrolllagstiftning under år 1991 deltar även Sverige i samarbetet.

För närvarande föreligger inget multilateralt instrument som behandlar innehav och spridning av ballistiska missiler. Samtidigt har frågan om spridning av ballistiska missiler fått hög aktualitet under senare tid, bl.a. på grund av de amerikanska planerna på att upprätta ett nationellt missilförsvar. Under år 2001 färdigställdes inom MTCR:s ramar ett utkast till en internationell uppförandekod avseende ballistiska missiler som skall vara öppen för alla stater att ansluta sig till. Utkastet innehåller en rad principer, åtaganden samt förtroendeskapande åtgärder som syftar till att stävja spridningen av ballistiska missiler. Vid plenarmötet i Ottawa i september 2001 beslutades att uppförandekoden skall lämna MTCR och bli föremål för en fristående multilateraliseringsprocess. Under år 2001 antogs Republiken Korea som medlem i arrangemanget.

Wassenaararrangemanget

Wassenaararrangemanget bildades 1996 som en efterträdare till det multilaterala exportkontrollsamarbete som tidigare hade bedrivits inom ramen för "Coordinating Committee on Multilateral Export Controls" (COCOM). Det kalla krigets slut gjorde det alltmer uppenbart att

samarbetet inom COCOM måste utvidgas till att även omfatta forna östblocksländer. I november 1993 beslutade därför medlemmarna att de skulle ersätta COCOM med ett nytt forum – New Forum. Den 31 mars 1994 upphörde COCOM helt att existera för att ge plats åt detta nya exportkontrollarrangemang. Sverige deltog i förhandlingarna om utformningen av det nya forumet från och med december 1994. I juli 1996 förelåg konsensus om ett nytt grunddokument och det nya exportkontrollarrangemanget kom att uppkallas efter den plats i Nederländerna där en betydande del av förhandlingarna hade ägt rum - Wassenaar.

Wassenaararrangemanget baserar, till skillnad från föregångaren COCOM, sin verksamhet på föresatsen att handel med de varor som återfinns på kontrollistorna skall vara tillåten, men måste övervakas i syfte att undvika destabiliserande ansamlingar. Wassenaararrangemanget inriktar sig heller inte mot vissa i förväg identifierade stater. Enligt grunddokumentet "Initial Elements" är syftet med arrangemanget att bidra till regional och internationell säkerhet och stabilitet genom att främja transparens rörande överföringar av konventionella vapen och produkter med dubbla användningsområden och därigenom bidra till att undvika destabiliserande ansamlingar.

Wassenaararrangemanget har en bredare och annorlunda produktinriktning än övriga exportkontrollarrangemang. Två kontrollistor är fogade till grunddokumentet: "Munitions List", som omfattar konventionell krigsmateriel, och "List of Dual-Use Goods and Technologies", som omfattar teknologi med civila och militära användningsområden som inte återfinns på övriga arrangemangs kontrollistor. Vad gäller kontrollen av den senare kategorin klargörs uttryckligen i "Initial Elements" att arrangemanget är avsett att komplettera och stärka samarbetet i de ovan nämnda arrangemangen utan att dubblera deras arbete. Exempel på produktkategorier som tillhör listan över produkter med dubbla användningsområden är speciella materialslag, framdrivningssystem, sensorer, lasrar, datorer, vissa kryptoproducter samt särskild utrustning för telekommunikation, informationssäkerhet, elektronik, navigation, avionik, viss bearbetning samt viss marin utrustning.

Under 2001 togs det nya datasystemet för säker elektronisk internkommunikation – WAIS – i provdrift. Vidare beslutade gruppen om att som första exportkontrollarrangemang lyfta in en omnämning av terrorismbekämpning i sitt grunddokument Initial Elements. EU:s medlemsstater har under 2001 dessutom stärkt sitt samarbete inom vissa viktiga Wassenaarfrågor, exempelvis kunde medlemsstaterna under året lägga fram ett första gemensamt förslag i en av dessa frågor. För mer information om arrangemanget se www.wassenaar.org.

17 EG-förordningen för kontroll av produkter med dubbla användningsområden

Skr. 2001/02:114

Europeiska unionens råd antog år 2000 en ny rådsförordning, (EG) nr 1334/2000 om upprättandet av en ny gemenskapsordning för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden (EGT nr L 159, 30.6.2000 s.1). Den nya förordningen trädde i kraft den 28 september 2000 och ersatte därmed rådsförordningen (EG) nr 3381/94 om upprättandet av en gemenskapsordning för kontroll av produkter med dubbla användningsområden, från 1995. Till skillnad från de multilaterala exportkontrollarrangemang som tidigare beskrivits, är förordningen juridiskt bindande för Sverige. Syftet har varit att så långt möjligt etablera fri rörlighet för kontrollerade produkter inom den inre marknaden samtidigt som de olika nationella systemen för kontroll av export till tredje land stärks och harmoniseras. Den tidigare förordningen visade sig vara för komplex att hantera på ett rutinmässigt sätt bl.a. av tulltjänstemän vid gränserna.

Förordningen förenar medlemsstaternas åtaganden inom ramen för de multilaterala exportkontrollarrangemangen med friast möjliga handel inom den inre marknaden. Utvecklingen inom arrangemangen (NSG, MTCR, AG och WA) beaktas genom kontinuerliga ändringar och uppdateringar av produktlistorna till förordningen.

Den nya förordningens medföljande bilagor beslutas inom ramen för gemenskapssamarbetet i första pelaren, vilket innebär att de får direkt verkan på det nationella planet. Dessa bilagor uppdaterades under 2001.

Med den nya förordningen infördes ett generellt gemenskapstillstånd för export av vissa produkter till vissa tredje länder. Generella tillstånd lämnades emellertid på nationell nivå redan innan den nya EG-förordningens ikraftträdande. Den nya tillståndstypen har förenklat arbetet för de exporterande företagen genom att ett och samma tillstånd kan återopas oavsett var utförseln från EU äger rum. Det nya gemenskapstillståndet är samtidigt ett uttryck för den samsyn som råder mellan medlemsstaterna beträffande export till vissa tredje länder.

Grunden för tillståndsgivningen har underlättats genom att den nya förordningen även inkluderar gemensamma kriterier som medlemsstaterna har att beakta vid sin prövning. En gemensam kriterieuppsättning har inneburit ytterligare ett steg mot en mer harmoniserad politik på detta område och en stabilare exportkontroll i EU som helhet.

Svensk lagstiftning

EG-förordningen kompletteras av lagen (2000:1064) om kontroll av produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd, samt av tillhörande förordning (2000:1217). Båda författningarna trädde i kraft den 1 januari 2001 och ersatte lagen (1998:397) om strategiska produkter och förordningen (1998:400) om strategiska produkter.

Export och överföring av produkter med dubbla användningsområden är föremål för tillståndsgivning och tillståndsgivande myndighet är

Inspektionen för strategiska produkter (ISP). Beträffande kärnämnen och material m.m. som återfinns i bilaga I till rådets förordning är det emellertid Statens kärnkraftinspektion (SKI) som meddelar tillstånd. Information om antalet till ISP inkomna utförelseärenden rörande produkter med dubbla användningsområden lämnas i bilaga 2.

Till skillnad från vad som gäller under krigsmateriellagstiftningen – där utförelsetillstånd utgör undantag från ett generellt exportförbud – är förhållandet det omvända under regelverket för kontroll av produkter med dubbla användningsområden. Här är utgångspunkten den att utförelsetillstånd skall ges såvida det inte strider mot utrikes- eller säkerhetsintressen såsom dessa beskrivs i EG-förordningen.

Tillstånd kan även krävas för utförelse av produkter som inte är angivna i bilagorna till rådets förordning (EG) nr 1334/2000 om exportören har informerats av ISP att produkten är eller kan vara avsedd att användas i samband med tillverkning av massförstörelsevapen eller missiler som är kapabla att bära sådana vapen (jfr art 4.1 i förordningen). EG-förordningen innehåller också särskilda krav på tillstånd i vissa fall för export relaterad till militär slutanvändning eller krigsmateriel. Artikel 4.2 i den nya förordningen innehåller direktverkande bestämmelser om krav på tillstånd för export av produkter som inte är angivna i förordningens bilagor, men som är eller kan vara avsedda för militär slutanvändning i ett land som omfattas av ett FN-, EU- eller OSSE-embargo.

Den nya EG-förordningen innehåller också en bestämmelse som hämtats från svensk lagstiftning och nu införlivats i gemenskapsrätten. Bestämmelser i 7 § i dåvarande lagen om strategiska produkter har använts som förebild för artikel 4.3 i den nya förordningen, som uppställer ett direktverkande krav på exporttillstånd för produkter som inte är angivna i förordningens bilagor men som är eller kan vara avsedda att användas som delar eller som komponenter till krigsmateriel som olovligen har exporterats. Beträffande såväl artikel 4.1 som 4.2 och 4.3 krävs att exportören har blivit informerad av ISP om produktens användningsområde. Exportören är emellertid också, enligt artikel 4.4 skyldig att upplysa den behöriga myndigheten, ISP, om exportören känner till att en produkt helt eller delvis är avsedd för sådan användning som regleras i artikel 4.1-3. ISP skall då avgöra om tillstånd skall krävas för exporten.

Bestämmelser som möjliggör kontroll av en icke-listad produkt benämns "catch-all"-klausul och har tillkommit för att tillse att syftet med regleringen inte kringgås på grund av att produktlistorna sällan kan vara heltäckande i ljuset av den teknologiska utvecklingen (jfr artikel 4 i rådsförordningen). I bilaga 2 redovisas antalet "catch-all"-ärenden för åren 1999-2001.

Det är regeringens ambition att de rutiner som tillämpas i exportkontrollen skall vara rationella och effektiva, för att förenkla för såväl exportkontrollerande myndigheter som för de exporterande företagen.

Lagen om produkter med dubbla användningsområden och av tekniskt bistånd saknar liksom sin föregångare särskilda bestämmelser om möjligheten att erhålla förhandsbesked om huruvida ett utförelsetillstånd kommer att ges vid en eventuell export av produkter med dubbla

användningsområden till en specifik destination. En praxis har emellertid utvecklats på ISP med innebörden att myndigheten ger företag förhandsbesked. Denna ordning motiveras främst av att det finns ett givet intresse hos en exportör att få en uppfattning om möjligheterna att genomföra en transaktion med ett "riskland" innan offertarbetet påbörjas. Under år 2001 lämnades 25 förhandsbesked.

18 Kryptografi

I regeringens skrivelse till riksdagen om kryptografi (skr. 1998/99:116) redovisar regeringen sin uppfattning när det gäller vissa aspekter på användning och kontroll av kryptoprodukter.

Frågan om vilken grad av exportkontroll som skall utövas över kryptoprodukter tilldrar sig betydande uppmärksamhet både i Sverige och internationellt. Hänsyn måste tas till dessa produkters viktiga roll för utvecklingen av elektronisk handel och elektronisk förvaltning, nationellt och internationellt, till de rättsvårdande organens möjligheter att bekämpa brottslighet, bl.a. så kallad cyberkriminalitet, och till det säkerhetspolitiskt betingade intresset av att försvåra åtkomsten till starka krypton för exempelvis sådana användare som är länkade till utveckling eller produktion av massförstörelsevapen, eller till terrorism.

Den internationella diskussionen om exportkontrollens roll i sammanhanget bedrivs i första hand i Wassenaararrangemanget, där produktlistan för informationssäkerhetsprodukter genomgick en större förändring och antogs i december 1998. I december 2000 uppmjukades kraven något genom att de deltagande länderna tog bort kravet på maximal längd på kryptonycklar för massmarknadsprodukter (se den s.k. Cryptography Note). Denna senare förändring motiverades av behovet att ompröva listans innehåll i ljuset av den snabba tekniska utvecklingen på området.

Regeringen anser att det finns fortsatta säkerhetspolitiska skäl att förhindra spridning av viss kryptoteknik till olämpliga mottagare i vissa länder. Friast möjliga handel med kryptoprodukter bör eftersträvas på EU:s inre marknad för att främja elektronisk handel och förvaltning samt IT-utvecklingen i Sverige och övriga EU.

Den i kapitel 17 redovisade översynen av förordningen för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden har lett fram till att svenska leverantörer kan sälja nästan alla typer av kryptoprodukter i EU och i ett tiotal ytterligare länder, däribland USA, lika fritt som på den svenska hemmamarknaden.

Även mot tredje land verkar Sverige för en friare handel med kryptoprodukter med beaktande av vikten av elektronisk kommunikation, samt de brottsbekämpande och säkerhetspolitiska hänsynen. En samsyn inom EU måste uppnås vad gäller bl.a. medlemsstaternas exportkontroll av kryptografi mot tredje land. Om olika länder driver olika politik riskerar kontrollen att bli mer eller mindre verkningslös och industriellt snedvridande. För en samsyn talar också behovet av att undvika en situation där Sverige tillämpar en lägre grad av kontroll än andra viktiga

exportländer. Detta skulle kunna få till följd att Sverige blev föremål för exportrestriktioner från dessa länders sida.

Den begränsade exportkontroll av kryptoteknik som är motiverad skall upprätthållas på ett så snabbt och smidigt sätt att den i jämförelse med andra länders kontrollprocedurer inte skall medföra en konkurrensnackdel för svensk industri, utan helst ge en konkurrensfördel.

Det generella tillstånd som trädde i kraft år 1999 bl.a. för export av kryptoprodukter av massmarknadskaraktär till alla betydande exportmarknader, liksom en smidig kontrollprocedur i övrigt underlättar för företagen.

Den förda politiken på kryptoområdet skall enligt regeringens ståndpunkt präglas av flexibilitet och lyhörddhet i syfte att ta i beaktande det växande behovet av säker kommunikation, förändringar i andra länders politik och den fortsatta tekniska utvecklingen på området.

Händelserna den 11 september 2001 har föranlett flera länder att börja granska sin politik vad gäller kryptografi. Kraven har bl.a. stärkts på att ett lands rättsvårdande organ och säkerhetsorgan skall ha möjlighet att vid brottsundersökning få tillgång till överförd information i klartext, t.ex. genom att få tillgång till använda kryptonycklar. Det finns också krav på att få bättre insyn i hur kryptoprodukter är uppbyggda, för att den vägen kunna få ökade möjligheter att kunna få tillgång till överförd information i klartext. Exportkontrollpolitiken kan påverkas av sådana krav.

Mot denna bakgrund planeras en mindre uppföljning inom regeringskansliet år 2002 av det som redovisades i regeringens skrivelse till riksdagen om kryptografi (skr. 1998/99:116).

19 Immateriella överföringar

Frågan om kontroll av immateriella överföringar av "programvara" eller "teknik" (s.k. "intangible transfers") är ett aktuellt frågekomplex som under flera år, och speciellt under år 2000 och 2001, varit föremål för arbete i flertalet exportkontrollarrangemang och inom EU. Överföringen kan ske främst via elektroniska medier (datanät och Internet) från ett land till ett annat. Teknik kan också överföras verbalt och via telefax.

I EG-förordningen (1334/2000) definieras "programvara" som en samling av ett eller flera "program" eller "mikroprogram" som är lagrade i ett konkret uttrycksmedium. Med "teknik" avses specifik *information* som är nödvändig för "utveckling", "produktion" eller "användning" av produkter. Informationen kan ha formen av "teknisk assistans" eller "tekniska uppgifter".

Den elektroniska överföringen via datanät och Internet står i fokus i detta avsnitt.

Elektronisk överföring av programvara och teknik är ett av de mest eftersatta områdena i exportkontrollen och mot bakgrund av den senaste utvecklingen riskerar den att bli den svaga länken i exportkontrollkedjan. Antalet möjliga sändare och mottagare är mycket stort och för icke-statliga aktörer är elektronisk överföring en enkel, billig och säker väg.

Detta skapar ökat utrymme för terrorister att utnyttja en sådan överföring för sina syften. Dels ökar risken för att terrorister använder den överförda informationen för att framställa massförstörelsevapen, dels ökar deras möjligheter att genomföra informationsoperationer syftande till att sätta väsentliga samhällsfunktioner ur spel (s.k. cyberterrorism).

Det är särskilt angeläget att vidta åtgärder för att förhindra icke-tillåten elektronisk spridning av teknik (som det definieras). Teknikspridning görs av alla exportörer, såväl för krigsmateriel som produkter med dubbla användningsområden. Exportörerna kan använda insatsvaror i sina lösningar från leverantörer i andra länder. Dessa processkedjor kan bli omfattande, och det är svårt att identifiera var exportkontrollerade komponenter utvecklas och sätts in i sin slutprodukt.

Ämnesområdet är komplicerat och hittills har framstegen varit ganska små.

Sverige arbetar aktivt för att kunna åstadkomma en effektiv exportkontroll på området elektronisk överföring av teknik via datanät. Det krävs bl.a. väsentligt bättre fakta och beskrivningar av området. Arbetet för att bredda och fördjupa kunskaperna bedrivs på ett nationellt plan samt i samverkan med andra länder. Nästa steg i den pågående processen är att lägga fram förslag till policy och åtgärder på området för beslut.

Vidare arbetar Sverige med frågan om elektronisk överföring av programvara via datanät. Denna fråga är nu aktuell såväl i Sverige och inom EU som inom exportkontrollarrangemangen.

Programvara och teknik i samband med krigsmateriel och produkter med dubbel användning

Krigsmateriel är fysisk till sin natur och kräver fysiska transporter. Programvara som används i vapensystem finns lagrad elektroniskt och kan överföras på t.ex. Internet. Även teknik som är knuten till krigsmateriel lagras ofta på elektroniska medier och kan således också överföras elektroniskt.

För produkter och teknik med dubbla användningsområden är andelen programvara och teknik större än för krigsmateriel. I EU:s listor över kontrollerade produkter knutna till förordningen 1334/2000 förekommer programvara i många produktavsnitt. Teknik är naturligtvis mycket vanligt förekommande i samtliga arrangemang och regimer.

Wassenaararrangemangets plenarmöte beslöt den 6-7 december 2001 att antaga ett s.k. Statement of Understanding för kontroll av programvara och teknik med innebörd att det är viktigt att ha en heltäckande kontroll av programvara och teknik, inklusive vid immateriella överföringar. Länderna ska fortsätta att utbyta erfarenheter och beakta utvecklingen för att kunna möta alla risker i detta sammanhang.

Det råder i de olika arrangemangen och regimerna allmän enighet om att elektronisk överföring måste föras under kontroll för att inte exportkontrollens syften skall undergrävas genom ett kringgående av den fysiska kontrollen.

Diskussionen handlar främst om hur man i praktiken kan kontrollera efterlevnaden av ett licenskrav för elektronisk export och hur man kan

förebygga att elektronisk överföring av programvara och teknik inte leder till att detta material når fel mottagare. Skr. 2001/02:114

Ett annat väsentligt krav som återfinns i debatten är att upprätthålla skyddet för grundläggande medborgerliga fri- och rättigheter.

Export och exportör, EG-förordningen

Definitionen av "export" och "exportör" i rådsförordningen (EG) nr 1334/2000 om upprättandet av en ny gemenskapsordning för kontroll av produkter och teknik med dubbla användningsområden håller på att ses över inom EU. Rådsförordningens definition av "export" täcker både fysisk överföring och immateriell överföring.

En svaghet är dock att mottagaren inte nödvändigtvis finns i EU utan kan finnas i ett tredje land, och att en sådan överföring, som initieras av mottagaren, egentligen kräver ett tillstånd. Avsändaren kan dock ha avsett att göra programvaran eller tekniken tillgänglig endast i EU där det enligt reglerna inte krävs licens.

Enligt rådsförordningen, artikel 21.7, är en leverantör skyldig att vid överföring inom gemenskapen i relevanta kommersiella dokument tydligt ange att en tillståndspliktig produkt omfattas av exportkontroll när den lämnar gemenskapen. Därmed torde den som hämtar teknik eller programvara upplysas om att en viss överföring kan kräva tillstånd. Vid genomförande av EU-reglerna i medlemsstaterna har detta krav på sändaren/leverantören inte klargjorts. I USA sker företagets tillämpning av de amerikanska exportkontrollreglerna enligt ett sådant krav. Sverige fortsätter att verka för att få till stånd praktiska gemensamma lösningar på detta i EU.

Enligt gällande svenska regler skall tullmyndigheterna endast utöva tillsyn över fysisk överföring och export av produkter. Detta är i analogi med motsvarande regler inom EU. Ansvar för tillsynen över elektronisk överföring och elektronisk exporten har därför i den nya förordningen lagts på myndigheten ISP. Erfarenheter har dock visat på ett gemensamt behov i EU av att förbättra denna tillsyn. Sverige avser att ta upp denna fråga i EU.

Svenska initiativ i EU under år 2001

Regeringen har tagit initiativ till att kommissionen och medlemsstaterna skall arbeta gemensamt med frågan om elektronisk överföring och export, i syfte att främja en utveckling av nationella och likartade kontrollmekanismer. Ett viktigt skäl är att en viss grad av harmonisering minskar risken att lätttrölig elektronisk export söker sig den "lättaste" vägen ut ur EU:s inre marknad till tredje land.

De svenska initiativen har behandlats såväl i den koordinationsgrupp som deltar i genomförandet av rådsförordningen (1334/2000), som i rådsarbetsgruppen COARM. Arbetet inom EU bedöms behöva fortsätta under några år framöver.

20 Bilaga 1: Svensk krigsmaterielexport år 2001

20.1 Inledning

Den svenska regeringen har som mål att visa största möjliga öppenhet i redovisningen av krigsmaterielexporten. Den främsta nyheten i årets skrivelse är att det samlade värdet av de beviljade utförseltillstånden redovisas för varje land till vilket export av krigsmateriel beviljades under år 2001. I syfte att skydda kommersiella intressen respektive försvarshemligheter redovisas ett närmevärde för de länder där endast en eller två licenser beviljats. De tabeller där materiel till enskilda länder tidigare endast redovisats genom en klassificeringskod kommer i år att kompletteras med en text som uppger vilken typ av materiel som ingår i de kategorier som Sverige beviljat utförseltillstånd för, alternativt exporterat, till respektive land.

Inspektionen för strategiska produkter (ISP) följer kontinuerligt marknadsföring och export av krigsmateriel från Sverige och är den myndighet som förser regeringen med det statistiska underlaget för redovisningen av den svenska krigsmaterielexporten. De företag (exklusive ett femtiotal s.k. handladdare – enskilda som tillverkar jaktammunition) som har tillstånd att tillverka krigsmateriel – för närvarande omkring 120, varav ca 40 är aktiva som exportörer – är skyldiga att lämna redovisningar i olika hänseenden till ISP. I prop.1984/85:82 om ökad insyn och samråd i frågor som rör krigsmaterielexport uttalade regeringen sin avsikt att varje år lämna riksdagen en redogörelse för den svenska krigsmaterielexporten. Föreliggande redogörelse avser den svenska krigsmaterielexporten år 2001.

20.2 Beviljade utförseltillstånd

Tabell 1

Beviljade utförseltillstånd för försäljning under åren 1997-2001 i löpande priser

År	Värde i löpande priser, mkr			Förändring i procent		
	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK
1997	5 061	2 481	2 580	+77,0	274,8	+17,4
1998	3 273	1 449	1 824	-35,3	-41,6	-29,3
1999	7 153	1 082	6 071	+118,5	-25,3	+232,8
2000	4 640	2 369	2 271	-35,1	+118,9	-62,6
2001	23 900	21 228	2 672	+415	+796	+18

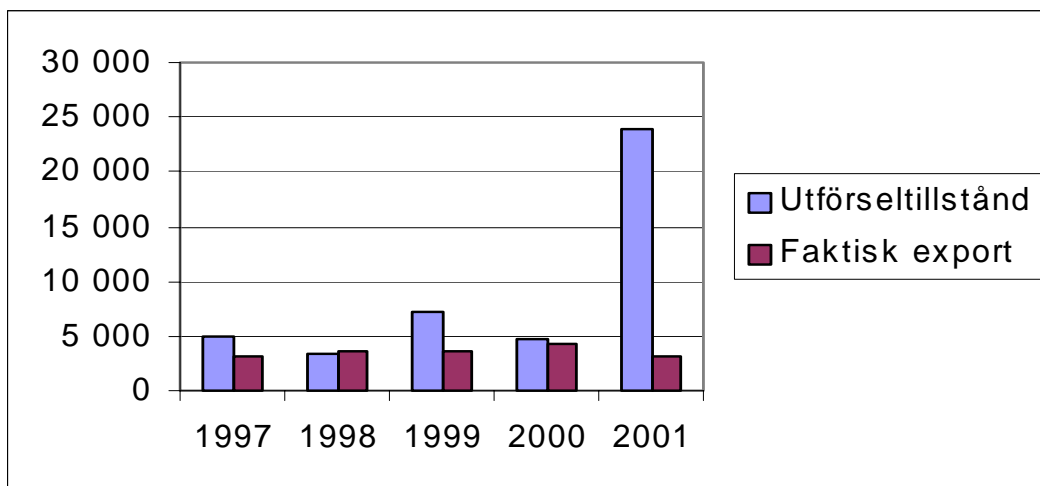
Värdet av de beviljade utförseltillstånden redovisas uppdelat på de två underkategorierna krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Kategorin krigsmateriel för strid omfattar materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Kategorin övrig krigsmateriel omfattar delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

I förhållande till år 2000, då värdet av beviljade utförseltillstånd för exportförsäljning låg mycket nära det genomsnittliga värde som redovisats under den senaste tioårsperioden, ökade värdet år 2001 från 4 640 miljoner kronor till 23 900 miljoner kronor (en ökning med 415 %). Förklaringen till den kraftiga ökningen är de utförseltillstånd som beviljats för exporten av stridsflygplan JAS 39 Gripen till Sydafrika samt exporten av Stridsfordon 90 till Schweiz. Årets statistik uppvisar därför en stor värdeökning i kategorin krigsmateriel för strid (KS), vars värde stigit från 2 369 miljoner kronor år 2000 till 21 228 miljoner kronor år 2001 (en ökning med 796 %). Värdet i kategorin övrig krigsmateriel (ÖK) har under samma period ökat från 2 271 miljoner kronor till 2 672 miljoner kronor (en ökning med knappt 18 %).

Utförseltillstånden för exportförsäljning avser å ena sidan många små transaktioner gällande exempelvis reservdelar eller ammunition, och å andra sidan ett begränsat antal mycket omfattande transaktioner av stora system som levereras över flera år. Större affärer, som inte nödvändigtvis uppträder varje år, kan påverka ett enskilt års resultat påtagligt. Som framgår av figur 1 nedan uppvisar statistiken över beviljade utförseltillstånd avsevärda skillnader från år till år, vilket blir särskilt tydligt i årets redovisning, där beviljandet av export av JAS 39 Gripen får ett mycket starkt genomslag. Variationerna i statistiken över värdet av de beviljade utförseltillstånden har dock en begränsad inverkan på omfattningen av den faktiska exporten av svensk krigsmateriel, som håller sig på en relativt jämn nivå år från år. Detta beror på att den utförsel som sammanhänger med ett stort utförseltillstånd normalt sprids ut över flera år.

Figur 1

Värdet av utförseltillstånd respektive faktisk export av krigsmateriel i miljoner kronor år 1997-2001

I tabell 2 redovisas till vilka länder utförseltillstånd beviljats, det samlade värdet av utförseltillstånden för respektive land samt inom vilka materialkategorier utförseltillstånden beviljats. Redovisningen av materialkategorierna bygger på krigsmaterielförteckningens huvudområden (KS1-11, ÖK21-37) som även finns återgivna i tabell 4. För närmare information om innehållet i respektive kategori hänvisas till bilaga 1 i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. De huvudsakliga produkttyperna inom de respektive materielkategorierna har listats. Detta innebär att utförseltillstånd har beviljats för en eller flera av produkterna – eller för delkomponenter till dessa – inom en materielkategori. Det betyder dock inte att utförseltillstånd har beviljats för samtliga produkter inom varje materielkategori.

I de fall där endast ett eller två utförseltillstånd har beviljats, redovisas ett närmevärde, i syfte att skydda kommersiella intressen respektive försvarshemligheter. De olika materielkategorierna inom kategorierna KS och ÖK kan ha samma benämning. Benämningarna är generella och avser typ av materielsystem. Inom respektive kategori gäller följande: Krigsmateriel för strid (KS) är materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning. Övrig krigsmateriel (ÖK) är delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

Tabell 2

Beviljade utförelsetillstånd och deras samlade värde år 2001 fördelade på länder och krigsmaterieförteckningens huvudkategorier*

* De huvudsakliga produkttyperna som ingår i respektive materielkategori redovisas, vilket dock inte innebär att det för samtliga produkter har beviljats utförelsetillstånd. I förtydligande syfte har redovisningen i huvudkategorier för en handfull länder ersatts av mer detaljerad information om vilken typ av materiel det handlar om.

Land	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori inom vilken utförelsetillstånd beviljats (kategorinumner samt typ av produkter)		Värdet av tillstånden i mkr ²
		KS	ÖK ³	
Amerikas förenta stater	60	2,3,4,5,7 Kanoner, pansarvärnsvapen, ammunition, robotar, raketer, torpeder, bomber, eldledningsutrustning, krut och sprängämnen	21,22,23,24,25,26,29,30,35 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., skyddsmateriel m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m. övningsmateriel	473
Argentina	3	3 Ammunition	22,23 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m.	0,6
Australien	26	2,3,7 Kanoner, pansarvärnsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	21,22,23,24,25,28,37 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., fartyg för bevakning m.m., programvara	73
Bahrain	2	2 Pansarvärnsvapen	22 Reservdelar till pansarvärnsvapen	<25
Belgien	10	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23,24 Övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m.	49

² Värdet är avrundat till närmaste miljontal kronor och i vissa fall närmaste decimal. I de fall där endast ett eller två utförelsetillstånd har beviljats redovisas ett närmevärde.

³ De olika kategorierna inom KS och ÖK kan ha samma benämning. Benämningarna är generella och avser typ av materielsystem. Inom respektive kategori gäller följande:

KS: Krigsmateriel för strid är materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning.

ÖK: Övrig krigsmateriel är delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

Land	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori inom vilken utförelsetillstånd beviljats (kategorinumnummer samt typ av produkter)		Värdet av tillstånden i mkr ²
		KS	ÖK ³	
Brasilien	11	2,3,4,5 Kanoner, pansarvärnsvapen, ammunition, robotar, raketer, torpeder, bomber, eldledningsutrustning	22,23,25,35,37 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., övningsmateriel, programvara	525
Bulgarien	2	3 Ammunition	23 Övningsammunition m.m.	<1
Chile	1	7 Krut och sprängämnen		<5
Danmark	18	3,7,8 Ammunition, krut och sprängämnen, krigsfartyg	22,23,24,35 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., övningsmateriel	503
Estland	3	3 Ammunition	22,23 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m.	13,5
Finland	39	3,5,7 Ammunition, eldledningsutrustning, krut och sprängämnen	23,24,25,35 Övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., övningsmateriel	234
FN med flera internationella organisationer	1		30 Fordon utformade för militärt bruk m.m.	<2
Frankrike	19	2,3,7 Kanoner, pansarvärnsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	21,22,23,33,35 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., elektronisk utrustning för militärt bruk, övningsmateriel	749,5
Förenade Arabemiraten	2		21,25 Delar till finkalibriga eldrörsvapen, reservdelar till radarutrustning	<1
Grekland	5		23,25 Övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m.	96
Indien	3	4 Tändrör	24,36 Kontrollutrustning samt gyron	30,5
Indonesien	1		22 Reservdelar luftvärn	<1
Irland	5		24, 35 Övningsraketer, röjningsutrustning m.m., övningsmateriel	11
Island	2	3 Ammunition	23 Övningsammunition m.m.	<1
Italien	11	7 Krut och sprängämnen	23, 30, 35 Övningsammunition m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., övningsmateriel	21

Land	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori inom vilken utförelsetillstånd beviljats (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av tillstånden i mkr ²
		KS	ÖK ³	
Japan	18	7 Krut och sprängämnen	21,22,23,24,26,37 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., skyddsmateriel m.m., programvara	27
Kanada	11	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	22,23,35 Kanoner, pansarvärnsvapen delar m.m., övningsammunition m.m., övningsmateriel	90
Lettland	1		23 Övningsammunition m.m.	<1
Litauen	4	3 Ammunition	21,22,23 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m.	8
Malaysia	10	8 Krigsfartyg	21,22,25,26,28 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., skyddsmateriel m.m., fartyg för bevakning m.m.,	196
Mauritius	2	3 Ammunition	23 Övningsammunition m.m.	<1
Mexiko	6	2,3,5 Marinluftvärn, marinluftvärnsammunition, marin eldledningsutrustning		191
Namibia	1		23 Övningsammunition m.m.	<1
Nederländerna	14	3 Ammunition	21,22,23,25,29,30,35 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., övningsmateriel	129

Land	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori inom vilken utförelsetillstånd beviljats (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av tillstånden i mkr ²
		KS	ÖK ³	
Norge	56	3,4,7 Ammunition, robotar, raketer, torpeder, bomber, krut och sprängämnen	21,23,24,25,26,28,29,30, 35,36,37 Finkalibriga eldrörsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., skyddsmateriel m.m., fartyg för bevakning m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., övningsmateriel, tillverkningsutrustning, programvara	119
Nya Kaledonien (Frankrike)	1		23 Övningsammunition m.m.	<1
Nya Zeeland	5		21,22,25 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., spanings- och mätutrustningar m.m.	3
Oman	2		25 Spanings- och mätutrustningar m.m.	<10
Pakistan	3	4 Luftvärnsrobotar	24,25 Reservdelar till radarutrustning	18
Peru	3		23 Övningsammunition m.m.	<1
Polen	4	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23 Övningsammunition m.m.	1
Portugal	1		22 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m.	<1
Rumänien	1	7 Krut och sprängämnen		<1
Ryssland	6		21,23 Finkalibriga eldrörsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m.	1,5
Schweiz	25	5,7,10 Eldledningsutrustning, krut och sprängämnen, stridsfordon	22,23,25,30,33,35 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., elektronisk utrustning för militärt bruk, övningsmateriel	4598
Singapore	61	3,4 Ammunition, robotar, raketer, torpeder, bomber	22,24,25,26,28,35 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., skyddsmateriel m.m., fartyg för bevakning m.m., övningsmateriel	133
Slovenien	2		23,26 Övningsammunition m.m.,	<4

Land	Antal beviljade tillstånd	Huvudkategori inom vilken utförelsetillstånd beviljats (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av tillstånden i mkr ²
		KS	ÖK ³	
			skyddsmateriel m.m.	
Spanien	11	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23,25,26,30 Övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., skyddsmateriel m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m.	57
Storbritannien	18	7,10 Krut och sprängämnen, stridsfordon	23,24,25,30,33 Övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., elektronisk utrustning för militärt bruk	311
Sydafrika	8	9 Stridsflygplan	21,23,29 Finkalibriga eldrörsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m.	15001
Thailand	4		22,23 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m.	2
Tjeckien	5	7 Krut och sprängämnen	21,29 Finkalibriga eldrörsvapen, delar m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m.	2
Trinidad och Tobago	1	2 Kanoner, pansarvärnsvapen		<2
Tunisien	4	7 Krut och sprängämnen	24,37 Övningsraketer, röjningsutrustning m.m., programvara	4
Turkiet	2		23 Ammunition för tävlingsskytte	<3
Tyskland	47	3,6,7,10 Ammunition, ABC-stridsmedel (komponenter till tårgasprodukter), krut och sprängämnen, stridsfordon	23,24,25,30,35,36,37 Övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustning m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., övningsmateriel, tillverkningsutrustning, programvara	108
Ungern	4	3 Ammunition	23 Övningsammunition m.m.	2
Venezuela	2		25 Spanings- och mätutrustningar m.m.	<25
Österrike	11	7 Krut och sprängämnen	22,23,29 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m.	48

20.3 Faktiska leveranser

Utförelsestatistiken från Inspektionen för strategiska produkter grundar sig på exportföretagens lagstadgade redovisning av det fakturerade värdet av levererad materiel. Som framgår av tabell 3 nedan minskade den svenska exporten av krigsmateriel år 2001 från 4 371 miljoner kronor till 3 060 miljoner kronor, en minskning med 30 % i förhållande till 2000 räknat i löpande priser. Värdet av utförelsen av krigsmateriel för strid (KS) minskade mer än värdet av utförelsen för övrig krigsmateriel (ÖK): 43 %, jämfört med 17 %. Krigsmaterielexportens andel av den totala varuexporten minskade också, från 0,55 % till 0,4 %.

Tabell 3

Värdet av svensk krigsmaterielexport under åren 1997-2001 i löpande priser

År	Sveriges totala varuexport (löpande priser) mkr	Krigsmaterielexport						
		Andel av varuexp. %	Löpande priser mkr			Förändring i procent		
			Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK
1997	632 709	0,49	3 101	939	2 162	+0,5	-17,3	+10,8
1998	673 091	0,52	3 514	1 662	1 852	+13,3	+77,0	-14,3
1999	700 945	0,52	3 654	1 954	1 700	+4,0	+17,6	-8,2
2000	796 673	0,55	4 371	2 189	2 182	+19,6	+12,0	+28,4
2001	780 594	0,4	3 060	1 247	1 813	-30	-43	-17

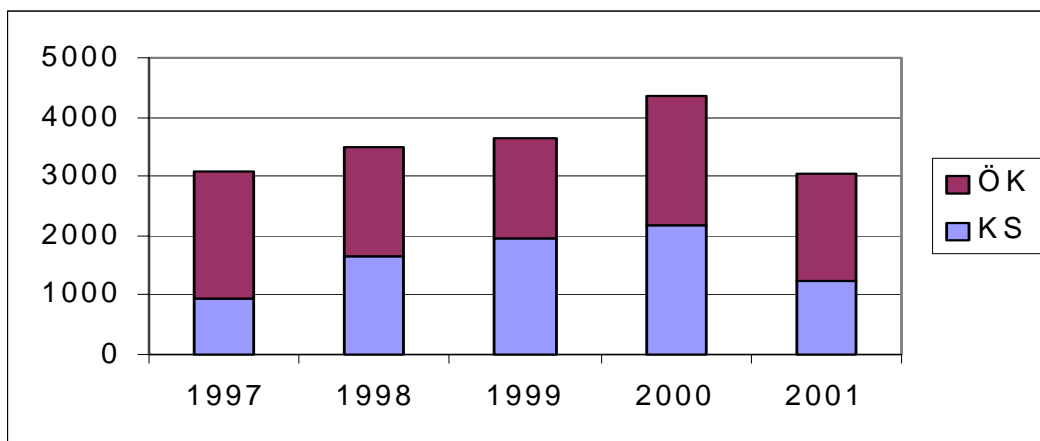
Förändringar från ett år till ett annat i den statistik som redovisas ovan ger i sig inte underlag för en mer långsiktig bedömning av utvecklingstendenser. En enstaka större leverans ett år kan medföra kraftiga utslag i statistiken.

Utvecklingen på exportmarknaderna har under den senaste dryga tioårsperioden präglats av det kalla krigets slut, vilket medfört att många försvarsmakter skurit ned sina försvarsmaterielanslag. Exportmarknadens tillbakagång har också haft effekt på svensk krigsmaterielexport.

Figur 2 visar värdet av den svenska krigsmaterielexporten år 1997-2001 fördelat på de två kategorierna krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK). Skr. 2001/02:114 Bilaga 1

Figur 2

Värdet av svensk krigsmaterielexport i miljoner kronor år 1997-2001 fördelat på kategorierna krigsmateriel för strid (KS) och övrig krigsmateriel (ÖK)

Den svenska krigsmaterielexporten redovisas även i den allmänna utrikeshandelsstatistiken, som grundas på tullmyndigheternas uppgifter till Statistiska centralbyrån (SCB). I SCB:s statistik ingår bl.a. vissa civila produkter som inte omfattas av lagen om krigsmateriel. Dessa siffror är således inte jämförbara med ISP:s statistik och redovisas inte i denna skrivelse. En närmare beskrivning av handelsstatistikens indelning lämnades i skr 1996/97:138.

20.4 Fördelning av exporten på materielslag

Tabell 4 visar en uppdelning av krigsmaterielexporten på huvudområden i krigsmaterieförteckningen. Denna indelning ger en viss uppfattning om krigsmaterielexportens struktur, vad avser materielkategorier. Liksom för övriga typer av exportstatistik avråds från alltför långtgående slutsatser vad beträffar trender i exporten eftersom den totalt sett är så pass liten att den inte rymmer ett jämt flöde av materiel i alla kategorier som produceras i Sverige, utan snarare uppvisar en slumpmässig tyngdpunkt som förskjuts över tiden beroende på vilka exportkontrakt som industrin erhållit.

För den här redovisade perioden 2000-2001 kan konstateras att finkalibriga militära eldhandvapen (KS1), den viktigaste delen av begreppet "lätta vapen", spelar en mycket marginell roll i den svenska exporten. Detta är av viss betydelse att kunna konstatera i ljuset av Sveriges aktiva agerande i arbetet inför och under FN:s konferens om illegal handel med lätta vapen som ägde rum i juli 2001. De finkalibriga eldrörsvapen som ingår i ÖK21 är jakt- och sportskyttevapen, vars utförsel från Sverige också kontrolleras i syfte att undvika att större partier sådana vapen används för militära ändamål.

Tabell 4

Värdet av svensk krigsmaterielexport i miljoner kronor år 2000-2001 fördelat på krigsmaterielförteckningens huvudkategorier

	2000	2001	
<i>Krigsmateriel för strid (KS)</i>			
KS1	Finkalibriga eldrörsvapen	0	0
KS2	Kanoner, pansarvärnsvapen	67	46
KS3	Ammunition	143	306
KS4	Robotar, raketer, torpeder, bomber	144	72
KS5	Eldledningsutrustning	522	155
KS6	ABC-stridsmedel	0,8*	0,7*
KS7	Krut och sprängämnen	115	117
KS8	Krigsfartyg	535	488
KS9	Stridsflygplan	0	0
KS10	Stridsfordon	663	62
KS11	Riktade energivapen	0	0
	SUMMA KS	2 190	1 247

* Exporten av KS6 avser komponenter till tågasprodukter till länder i Västeuropa

Övrig krigsmateriel (ÖK)

ÖK21	Finkalibriga eldrörsvapen, delar m.m	6	5
ÖK22	Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m.	153	180
ÖK23	Övningsammunition m.m.	316	258
ÖK24	Övningsraketer, röjningsutrustning m.m.	36	39
ÖK25	Spanings- och mätutrustningar m.m	798	539
ÖK26	Skyddsmateriel m.m.	21	11
ÖK27	Krut- och sprängämneskomponenter	0,0008	0
ÖK28	Fartyg för bevakning m.m.	81	58
ÖK29	Flygplan utformade för militärt bruk m.m.	50	83
ÖK30	Fordon utformade för militärt bruk m.m.	231	155
ÖK31	Riktade energivapen	0	0
ÖK32	Fortifikationer	0	0
ÖK33	Elektronisk utrustning för militärt bruk	59	50
ÖK34	Fotografisk och elektrooptisk utrustning	0,5	0,3
ÖK35	Övningsmateriel	407	418
ÖK36	Tillverkningsutrustning	23	13
ÖK37	Programvara	1	3,5
	SUMMA ÖK	2 182	1 813

20.5 Exportens geografiska fördelning

Totalt mottog 55 länder leveranser av svensk krigsmateriel under år 2001, jämfört med 52 år 2000 och 49 år 1999. Den regionala för-

delningen av exporten, som framgår av tabellerna 5a och 5b, uppvisar det normala mönstret som är att den största delen av svensk krigsmaterielexport går till Norden, övriga Västeuropa, Nordamerika, samt Australien och Nya Zeeland. Under år 2001 gick ca 72 % av den totala utförseln till dessa destinationer. År 2000 var motsvarande andel 64 % och år 1999 var andelen 76 %.

Tabell 5 a**Krigsmaterielexportens fördelning på regioner i miljoner kronor år 2001***

REGION	KRIGSMATERIEEXPORTENS VÄRDE I MKR		
	KS	ÖK	TOTALT
Europeiska Unionen	507,9	673,6	1 181,5
Nordamerika	157,8	362,8	520,7
Övriga Europa	162,6	281,7	444,2
Sydostasien	178,5	138	316,5
Sydamerika	58,9	207,5	266,3
Sydasien	43,4	98,3	141,6
Oceanien	57,4	18,3	75,7
Centralamerika och Karibien	55	0	55
Mellanöstern	23,1	6,3	29,3
Nordostasien	0,4	23,6	24
Nordafrika	2,4	2,4	4,9
Afrika söder om Sahara	0,26	0,4	0,7

Totalbeloppen kan i vissa fall skilja sig från summan av ÖK- och KS-beloppen vilket beror på att alla siffror har avrundats till en decimal.

* Regionindelningen har i år ändrats för att överensstämja med den regionindelning man valt att tillämpa inom EU:s rådsarbetsgrupp för vapenexport för att göra det lättare att jämföra medlemsstaternas statistik. Inom de respektive regionerna har Sverige exporterat krigsmateriel till följande länder: **EU** (Belgien, Danmark, Finland, Frankrike inkl. Nya Kaledonien, Grekland, Irland, Italien, Nederländerna, Portugal, Spanien, Storbritannien, Tyskland, Österrike) **Nordamerika** (USA, Kanada) **Övriga Europa** (Bulgarien, Estland, Island, Kroatien, Lettland, Litauen, Norge, Polen, Rumänien, Ryssland, Schweiz, Slovenien, Tjeckien, Turkiet, Ungern) **Sydostasien** (Indonesien, Malaysia, Singapore, Thailand) **Sydamerika** (Argentina, Brasilien, Chile, Peru, Venezuela) **Sydasien** (Indien, Pakistan) **Oceanien** (Australien, Nya Zeeland) **Centralamerika och Karibien** (Mexiko) **Mellanöstern** (Bahrain, Förenade Arabemiraten, Oman, Saudiarabien) **Nordostasien** (Japan, Republiken Korea) **Nordafrika** (Tunisien) **Afrika söder om Sahara** (Mauritius, Namibia, Sydafrika)

Tabell 5 b**Krigsmaterielexportens fördelning på regioner i procent av värdet år 2001***

Skr. 2001/02:114

Bilaga 1

REGION	KRIGSMATERIELEXPORTENS FÖRDELNING I PROCENT AV VÄRDET		
	KS	ÖK	TOTALT
Europeiska Unionen	40,71	37,16	38,61
Nordamerika	12,65	20,01	17,01
Övriga Europa	13,03	15,54	14,52
Sydostasien	14,31	7,61	10,34
Sydamerika	4,72	11,44	8,70
Sydasien	3,48	5,42	4,63
Oceanien	4,60	1,01	2,47
Centralamerika och Karibien	4,41	0	1,80
Mellanöstern	1,85	0,35	0,96
Nordostasien	0,04	1,30	0,78
Nordafrika	0,19	0,13	0,16
Afrika söder om Sahara	0,02	0,02	0,02

* Angående årets regionindelning, se närmast ovanstående asterisk.

I det följande redovisas krigsmaterielexporten fördelad på mottagarländer. I tabell 6 har alla länder medtagits till vilka utförelsen av krigsmateriel översteg 1 miljon kronor under något av åren 1999-2001.

Största enskilda mottagarland för svensk krigsmateriel år 2001 var USA (433 mkr), följt av Norge (357 mkr) och Danmark (335 mkr), samt därefter Tyskland (236 mkr) och Brasilien (221 mkr). Dessa fem destinationer svarar för sammanlagt ca 52 % av den totala svenska krigsmaterielexporten.

Tabell 6
Exporten av krigsmateriel i miljoner kronor år 1999-2001 fördelad
på länder

	1999			2000			2001		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
Amerikas förenta stater	116,4	187,7	304,0	80,2	317,4	397,6	155,6	277,7	433,2
Australien	21,0	31,4	52,4	83,6	16,8	100,4	54	16,2	70,2
Bahrain	0,0	0,1	0,1	-	1,1	1,1	23,1	1,5	24,6
Belgien	0,1	17,6	17,6	0,09	85,0	85,09	0,0	10,2	10,2
Brasilien	201,1	161,3	362,4	5,6	242,8	248,4	16	205	221
Chile							4	0,2	4,2
Danmark	89,8	68,2	158,0	6,2	37,9	44,1	314,2	20,6	334,8
Estland	0,0	2,8	2,8	0,07	0,07	0,14	0,0	4,4	4,4
Finland	1,7	19,1	20,8	34,9	62,0	96,9	22,9	32,6	55,5
Frankrike	125,4	77,1	202,5	0,6	81,5	82,1	1,3	85,5	86,9
Förenade Arabemiraten	0,0	8,3	8,3	-	0,3	0,3	-	0,9	0,9
Grekland	0,0	0,2	0,2	59,4	0,8	60,2	116,9	5,6	122,4
Indien	0,0	5,0	5,0	1,7	119,2	120,9	37,5	88,6	126,1
Indonesien							-	2,3	2,3
Irland	6,0	3,7	9,7	16,7	12,3	29,0	5,5	12	17,5
Italien	4,2	40,3	44,5	3,6	74,4	78,0	5,2	11,2	16,4
Japan	0,2	19,5	19,7	0,3	10,5	10,8	0,4	23,3	23,8
Kanada	25,6	31,6	57,2	18,3	49,7	68,0	2,3	85,2	87,4
Kroatien							-	5,4	5,4
Lettland	0,0	2,0	2,0	4,0	1,0	5,0	-	0,4	0,4
Litauen	4,9	6,1	10,9	23,8	0,1	23,9	0,0	7,3	7,3
Malaysia	30,7	3,9	34,6	80,5	0,3	80,8	120,3	15,8	136,1
Mexiko	63,2	1,0	64,1	202,7	29,1	231,8	55	-	55
Nederländerna	-	9,4	9,4	0,1	10,5	10,6	0,0	32,2	32,2
Norge	676,3	355,9	1 032,2	877,8	274,0	1 151,8	122,9	234,4	357,3
Nya Zeeland	-	0,7	0,7	2,5	0,8	3,3	3,4	2,1	5,5
Oman	-	3,6	3,6	-	0,4	0,4	-	1,7	1,7
Pakistan	-	5,1	5,1	-	0,3	0,3	5,9	9,7	15,6
Polen	0,4	20,2	20,6	16,4	1,5	17,9	-	0,2	0,2
Portugal	1,1	0,2	1,2	-	0,1	0,1	-	1,6	1,6

	1999			2000			2001		
	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt	KS	ÖK	Totalt
Saudiarabien	-	0,4	0,4	-	0,2	0,2	-	2,2	2,2
Schweiz	276,1	21,6	297,7	59,9	34,1	94,0	37,8	26,4	64,2
Singapore	20,6	25,8	46,4	333,5	121,2	454,7	58,2	118	176,2
Slovenien	-	1,3	1,3	-	0,6	0,6	-	0,5	0,5
Spanien	0,6	8,4	8,9	0,8	46,3	47,1	0,07	55	55
Storbritannien	0,6	58,9	59,4	2,1	70,0	72,2	28,2	70,7	98,9
Thailand	-	51,3	51,3	21,9	0,7	22,6	-	1,9	1,9
Tjeckien	1,5	0,8	2,3	2,2	0,5	2,7	1,5	0,08	1,6
Tunisien	-	1,6	1,6	13,9	6,3	20,2	2,4	2,4	4,9
Turkiet	-	-	-	-	1,4	1,4	-	1,4	1,4
Tyskland	30,1	313,1	343,2	24,6	255,3	279,9	10,2	225,5	235,7
Venezuela	177,3	48,7	226,0	141,4	187,8	329,2	38,9	2,1	41
Österrike	79,1	84,4	163,5	69,3	24,7	94,0	3,4	111,1	114,4
Övriga länder	0,3 ⁴	1,3 ⁵	1,6	0,5 ⁶	3,1 ⁷	3,6	0,6 ⁸	2,2 ⁹	2,8
SUMMA	1 954	1 700	3 654	2 189	2 182	4 371	1 247	1 813	3 060

Totalbeloppen kan i vissa fall skilja sig från summan av ÖK- och KS-beloppen vilket beror på att alla siffror har avrundats till en decimal.

Krigsmaterielexport understigande 50 000 kronor betecknas i tabell 6 med 0,0 miljoner kronor.

I tabell 7 kompletteras den landvisa exportredovisningen i tabell 6, som endast anger om den exporterade materielen är övrig krigsmateriel (ÖK) eller krigsmateriel för strid (KS), med uppgifter om vilka materieltyper som varit aktuella för respektive destination. Liksom i tabell 2 har krigsmaterieförteckningens huvudkategorier använts som indelning. För närmare information om innehållet i respektive kategori hänvisas till bilaga 1 i förordningen (1992:1303) om krigsmateriel. Precis som i tabell 2 har de huvudsakliga produkttyperna inom de respektive materielkategorierna listats. Detta innebär att en eller flera av produkterna – eller

⁴ Israel, Peru och Sydafrika

⁵ Andorra, Hongkong (Kina), Island, Mauritius, Namibia, Peru, Sydafrika och Ungern

⁶ Island, Sydafrika och Ungern

⁷ Andorra, Brunei, Bulgarien, Chile, Indonesien, Island, Mauritius, Namibia, Peru,

Ryssland, Sydafrika, och Ungern

⁸ Island, Rumänien, Sydafrika och Ungern

⁹ Argentina, Bulgarien, Island, Mauritius, Namibia, Nya Kaledonien, Peru, Republiken

Korea, Ryssland, Sydafrika och Ungern

delkomponenter till dessa – inom en materielkategori har exporterats. Det betyder dock inte att samtliga produkter inom materielkategorin har exporterats.

Tabell 7

Exporten av krigsmateriel i miljoner kronor år 2001 fördelad på länder och krigsmaterielförteckningen huvudkategorier*

* De huvudsakliga produkttyperna som ingår i respektive materielkategori redovisas, vilket dock inte innebär att samtliga produkter har exporterats. I förtydligande syfte har redovisningen i huvudkategorier för en handfull länder ersatts av en mer detaljerad information om vilken typ av materiel som exporterats.

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av exporten i mkr
	KS	ÖK ¹⁰	
Amerikas förenta stater	2,3,4,5,7 Kanoner, pansarvärnsvapen, ammunition, robotar, raketer, torpeder, bomber, eldledningsutrustning, krut och sprängämnen	21,22,23,24,25,29,30,33,35,37 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m, övningsraketer, röjningsutrustning, m.m., spanings- och mätutrustningar m.m, flygplan utformade för militärt bruk m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., elektronisk utrustning för militärt bruk, övningsmateriel, programvara	433,2
Argentina	3 Ammunition	22,23 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m.	0,1
Australien	2,3,5,7 Kanoner, pansarvärnsvapen, ammunition, eldledningsutrustning, krut och sprängämnen	22,23,24,25,28,36,37 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., fartyg för bevakning m.m., tillverkningsutrustning, programvara	70,2
Bahrain	2,5 Pansarvärnsvapen, delar till eldledningsutrustning	22,25,37 Reservdelar till pansarvärnsvapen och ledningssystem	24,6
Belgien	3 Ammunition	21,22,23,24,25 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m, övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m.	10,2

¹⁰ De olika kategorierna inom KS och ÖK kan ha samma benämning. Benämningarna är generella och avser typ av materielsystem. Inom respektive kategori gäller följande:

KS: Krigsmateriel för strid är materiel med förstörelsebringande verkan inklusive sikten för sådan materiel samt materiel för eldledning.

ÖK: Övrig krigsmateriel är delar och komponenter till krigsmateriel för strid samt materiel som ej har direkt förstörelsebringande verkan i en stridssituation.

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av exporten i mkr
	KS	ÖK¹⁰	
Brasilien	2,3,4,5 Kanoner, pansarvärnsvapen, ammunition, robotar, raketer, torpeder, bomber, eldledningsutrustning	22,23,25,35,37 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., övningsmateriel, programvara	220,9
Bulgarien	3 Ammunition	23 Övningsammunition m.m.	0,04
Chile	7 Krut och sprängämnen	22 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m.	4,2
Danmark	3,5,7,8 Ammunition, eldledningsutrustning, krut och sprängämnen, krigsfartyg	22,23,24,25,35 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., övningsmateriel	334,8
Estland	3 Ammunition	22,23 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m.	4,4
Finland	2,3,4,7 Kanoner, pansarvärnsvapen, ammunition, robotar, raketer, torpeder, bomber, krut och sprängämnen	22,23,24,25,28,35 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., fartyg för bevakning m.m., övningsmateriel	55,5
Frankrike	2,3,7 Kanoner, pansarvärnsvapen, ammunition, krut och sprängämnen	22,23,25,33,35 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., elektronisk utrustning för militärt bruk, övningsmateriel	86,8
Förenade Arabemiraten		21,25 Finkalibriga eldrörsvapen, delar m.m., spanings- och mätutrustningar m.m.	0,9
Grekland	3 Ammunition	21,23,25,37 Finkalibriga eldrörsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., programvara	122,4
Indien	2,4,5 Tändrör, reservdelar till haubits	22,24,25,36 Kontrollutrustning, reservdelar till haubits	126,1
Indonesien		22 Reservdelar luftvärn	2,3
Irland	3,5 Ammunition, eldledningsutrustning	23,24,35 Övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., övningsmateriel	17,5
Island	3 Ammunition	23 Övningsammunition m.m.	0,07

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av exporten i mkr
	KS	ÖK ¹⁰	
Italien	3,7 Ammunition	21,23,30,33 Finkalibriga eldrörsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., elektronisk utrustning för militärt bruk	16,4
Japan	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	21,22,23,24,26,29,35,37 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition, övningsraketer, röjningsutrustning m.m., skyddsmateriel m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m., övningsmateriel, programvara	23,8
Kanada	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	22,23,25,35 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., övningsmateriel	87,4
Kroatien		24 Minröjningsutrustning	5,4
Lettland		23,35 Övningsammunition m.m., övningsmateriel	0,4
Litauen	3 Ammunition	22,23 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m.	7,3
Malaysia	8 Krigsfartyg	21,22,23,25,26,28 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., skyddsmateriel m.m., fartyg för bevakning m.m.	136,1
Mauritius	3 Ammunition	23 Övningsammunition m.m.	0,01
Mexiko	8 Stridsbåtar		55
Namibia		23 Övningsammunition m.m.	0,1
Nederländerna	3 Ammunition	21,22,23,25,29,30,35 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., övningsmateriel	32,2

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)	Värdet av exporten i mkr	
	KS	ÖK¹⁰	
Norge	3,5,7 Ammunition, eldledningsutrustning, krut och sprängämnen	21,22,23,24,25,26,28,29,30,35,36,37 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., skyddsmateriel m.m., fartyg för bevakning m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., övningsmateriel, tillverkningsutrustning, programvara	357,3
Nya Kaledonien (Frankrike)		23 Övningsammunition m.m.	0,2
Nya Zeeland	3 Ammunition	21,22,23,25 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m.	5,5
Oman		25 Spanings- och mätutrustningar m.m.	1,7
Pakistan	4 Reservdelar till torpeder	24,25 Reservdelar till radarutrustning och luftvärn	15,6
Peru		23 Övningsammunition m.m.	0,09
Polen	3 Ammunition	23 Övningsammunition m.m.	0,2
Portugal	3 Ammunition	22,23,36 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., tillverkningsutrustning	1,6
Republiken Korea		25 Spanings- och mätutrustningar m.m.	0,2
Rumänien	7 Krut och sprängämnen		0,3
Ryssland		23 Övningsammunition m.m.	0,4
Saudiarabien		33 Reservdelar till elektronisk utrustning för militärt bruk	2,2
Schweiz	3,7,10 Ammunition, krut och sprängämnen, stridsfordon	21,22,23,24,25,30,33,35,37 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., elektronisk utrustning för militärt bruk, övningsmateriel, programvara	64,2

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)	Värdet av exporten i mkr	
	KS	ÖK¹⁰	
Singapore	3,4,8 Ammunition, robotar, raketer, torpeder, bomber, krigsfartyg	21,22,24,25,26,28,35 Finkalibriga eldrörsvapen, kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsraketer, röjningsutrustning, delar m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., skyddsmateriel m.m., fartyg för bevakning m.m., övningsmateriel	176,2
Slovenien		23,26 Övningsammunition m.m., skyddsmateriel m.m.	0,5
Spanien	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23,25,26,30,37 Övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., skyddsmateriel m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., programvara	55
Storbritannien	3,7,10 Ammunition, krut och sprängämnen, stridsfordon	21,23,24,25,29,30,33,36 Finkalibriga eldrörsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., elektronisk utrustning för militärt bruk, tillverkningsutrustning	98,9
Sydafrika	7 Krut och sprängämnen	23 Övningsammunition m.m.	0,6
Thailand		22,23,25 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., spanings- och mätutrustningar m.m.	1,9
Tjeckien	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	23,29 Övningsammunition m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m.	1,6
Tunisien	7 Krut och sprängämnen	25,35 Spanings- och mätutrustningar m.m., övningsmateriel	4,9
Turkiet		23 Ammunition för tävlingsskytte	1,4
Tyskland	3,6,7 Ammunition, ABC-stridsmedel (komponenter till tårgasprodukter), krut och sprängämnen	22,23,24,25,28,29,30,33,34,35,36,37 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., spanings- och mätutrustningar m.m., fartyg för bevakning m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m., fordon utformade för militärt bruk m.m., elektronisk utrustning för militärt bruk, fotografisk och elektrooptisk utrustning, övningsmateriel, tillverkningsutrustning, programvara	235,7

Land	Huvudkategori från vilken utgått leveranser (kategorinummer samt typ av produkter)		Värdet av exporten i mkr
	KS	ÖK¹⁰	
Ungern	3 Ammunition	23 Övningsammunition m.m.	0,7
Venezuela	4,5 Delar till luftvärns- och pansarvärnsvapen	24,25,35 Reservdelar till luftvärns- och pansarvärnsmateriel och reservdelar till radarutrustning	41
Österrike	3,7 Ammunition, krut och sprängämnen	22,23,24,29,35 Kanoner, pansarvärnsvapen, delar m.m., övningsammunition m.m., övningsraketer, röjningsutrustning m.m., flygplan utformade för militärt bruk m.m., övningsmateriel	114,4

20.6 Upplåtelse av tillverkningsrätt, samarbete m.m.

Under år 2001 har fem tillstånd lämnats för upplåtelse av tillverkningsrätt utom riket. Tillstånden har avsett Grekland, Japan, Malaysia, Mexiko och USA.

Sexton samarbetsavtal har under år 2001 granskats och godkänts avseende gemensam utveckling eller produktion med industrier i följande länder: Chile, Finland (två tillstånd), Förenade Arabemiraten, Grekland (två tillstånd) Japan, Saudiarabien (två tillstånd), Storbritannien, Sydafrika (två tillstånd), USA (tre tillstånd) och Venezuela.

Prövningen av ärenden rörande upplåtelse av tillverkningsrätt och samarbete med utländsk part sker, oavsett materieltyp, med de strängare kriterier som gäller för export av krigsmateriel för strid, eftersom sådant samarbete i regel medför en mer långsiktig bindning än regelrätt export. Sådana avtals omfattning, deras utsträckning i tiden, reexportklausuler m.m. granskas därvid i detalj.

Regeringen har med stöd av lagen (1992:1300) om krigsmateriel föreskrivit en skyldighet att, för den som har upplåtit tillverkningsrätt avseende krigsmateriel till någon i utlandet eller som ingått avtal om samarbete med någon i utlandet, årligen redovisa huruvida avtalen fortfarande är i kraft, om tillverkning eller annat samarbete enligt sådant avtal alltså förekommer samt hur samarbetet bedrivs.

För år 2001 gäller att 10 företag har redovisat sammanlagt 80 gällande samarbetsavtal i 22 länder och att 11 företag har redovisat sammanlagt 95 gällande licensavtal i 24 länder.

20.7 Militärt inriktad utbildning

Militärt inriktad utbildning av utländsk medborgare får enligt krigsmaterielagen inte bedrivas inom eller utom landet utan tillstånd av Inspektionen för strategiska produkter. Under år 2001 har inget sådant tillstånd lämnats.

Förbudet gäller inte utbildning som är knuten till försäljningen av krigsmateriel för vilken utförseltillstånd erhållits.

20.8 Redovisning av ägande i utländska rättssubjekt

Enligt lagen (1992:1300) om krigsmateriel skall företag som har tillstånd att tillverka eller tillhandahålla krigsmateriel årligen redovisa uppgifter om ägande i utländska rättssubjekt som bedriver utveckling, tillverkning, marknadsföring eller försäljning av krigsmateriel. För år 2001 gäller att 12 företag har redovisat ägande i 45 utländska rättssubjekt i 20 länder.

20.9 De exporterande företagen

Skr. 2001/02:114
Bilaga 1

Omkring 120 företag har tillstånd att tillverka krigsmateriel, varav 45 exporterade sådan materiel under 2001. De största exportföretagen av krigsmateriel under 2001 var i nämnd ordning Saab Bofors Dynamics AB, Ericsson Microwave Systems AB, Saab Training Systems AB, Kockums AB och Hägglunds Vehicle AB. Det största företaget, Saab Bofors Dynamics AB, hade 2001 en utförsel som översteg 500 miljoner kronor men var mindre än 1 miljard kronor. De fyra övriga företagen svarade vardera för en utförsel överstigande 200 miljoner kronor men understigande 500 miljoner kronor. Härutöver exporterade tre företag för mer än 100 miljoner kronor, nämligen N. Sundin Dockstavarvet AB, Norma Precision AB och Nexplo Bofors AB.

De två företagen, Celsius Weapon Systems AB och SaabTech Electronics AB exporterade för mellan 50 och 100 miljoner kronor under år 2001. Följande femton företag exporterade för mellan 10 och 50 miljoner kronor under år 2001; Volvo Aero AB, Saab Dynamics AB, SaabTech Systems AB, Nammo LIAB AB, Telub AB, Bofors Defence AB, SWS Defence AB, Vanäsverken AB, SAAB AB/Saab Aerospace, AerotechTelub AB, Polyamp AB, Saab Avionics AB, Åkers Krutbruk Protection AB, Cell ITS AB och Airsafe Sweden AB.

Följande företag exporterade för mellan 1 miljon och 10 miljoner kronor: Scania CV AB, Scandinavian Demining Group AB, Försvarets materielverk Transport, Degerfors Formnings Deform AB, FFV Ordnance AB, Aimpoint AB, Applied Composites AB ACAB, New Pac Safety AB, CNC-Process i Hova AB, Forsheda AB, Karlskoga CNC Quality AB och Schill Reglerteknik AB.

Ett antal företag exporterade för under 1 miljon kronor under året som gick; BEFYRAEM Service & Innovation, AB (B4M), Waltreco AB, FLIR Systems AB Optronik, Sundström Safety AB, MG Instrument AB, Lesjöfors Fjädrar AB, Ekenäs Mekaniska AB, Vapex Import och Export AB.

20.10 Utvecklingen av de krigsmaterielproducerande företagens sysselsättning, ägarförhållanden m.m.

14 av de största krigsmaterielproducerande företagen i Sverige tillhör intresseorganisationen Försvarsindustriföreningen (FIF), vilken grundades år 1986. Medlemsföretagen svarar för den allt övervägande delen av utförseln av försvarsmateriel. FIF definierar utförsel av försvarsmateriel som medlemsföretagens fakturerade leveranser till utlandet av "krigsmateriel jämte civila produkter till militära kunder", dvs. en definition som är vidare än definitionen av krigsmateriel.

Enligt de senast tillgängliga statistiken från FIF sysselsatte medlemsföretagen år 1987 26 400 personer inom sina försvarsmaterielavdelningar. Detta antal har därefter sjunkit till 22 780 år 1990 och 14 250 år 1997. År 2001 sysselsatte företagen 15 080 personer inom sina försvarsmaterielavdelningar. Det skall noteras att hänsyn emellertid inte tas till sysselsättningen inom den svenska försvarsindustrin vid

bedömning av export av krigsmateriel. Detta framgår av kriterierna i de svenska riktlinjerna för krigsmaterielexport som återges i bilaga 3.

Företagens export av försvarsmateriel enligt FIF:s definition uppgick till 6 700 miljoner kronor år 1987, 6 294 miljoner kronor år 1990, 4 434 miljoner kronor år 1998, 3 940 miljoner kronor år 1999 och till 5 715 miljoner kronor år 2000. I förhållande till år 1999 ökade exporten av försvarsmateriel med 45 % år 2000. Företagens försäljning till det svenska försvaret minskade från år 1999 till år 2000 från 15 800 miljoner kronor till 12 500 miljoner kronor eller med 20,9 %.

Rationaliseringstakten inom försvarsindustrin i Europa har under senare år tilltagit. Man har dock ännu inte nått den nivå på sammanslagningar som förekommit i branschen i USA och det återstår att se hur långt europeisk industri väljer att gå. Svensk försvarsindustri har under de senaste fem åren genomfört ett antal omstruktureringsåtgärder och dess nuvarande ägandeförhållanden speglar den ökade internationaliseringen.

Ägarförhållandena för de största svenska försvarsindustriföretagen ser i dag ut på följande sätt. Den svenska militärfordonstillverkaren Hägglunds Vehicle AB ägs till 100 % av det brittiska företaget Alvis plc. Bofors Defence AB, inriktat på forskning och utveckling av vapensystem och ammunition, ägs till 100 % av den amerikanska försvarskoncernen United Defense och den svenska ubåts- och ytfartygstillverkaren Kockums AB ägs till 100 % av tyska Howaldtswerke Deutsche Werft AG. Saab AB, vilket rymmer affärsområdena Saab Systems & Electronics, Saab Aerospace, Saab Bofors Dynamics, Saab Technical Support & Services, Saab Ericsson Space och Saab Aviation Services, ägs till 35 % av det brittiska BAE SYSTEMS och till 20 % av Investor (Investors röstandel uppgår till 36 %) resterande 45 % ägs av ett antal svenska och utländska investerare. Saab-gruppen omfattar även försäljningsbolaget Gripen International, med ansvar för utlandsförsäljningen av Gripen. Gripen International ägs till 50 % av Saab AB och till 50 % av brittiska BAE SYSTEMS. Vad gäller de explosivämnes- och ammunitionstillverkande företagen Nammo Sweden AB och NEXPLO Industries AB, ägs det förra till 100 % av det norska företaget Nammo A.S. och det senare till 60 % av Saab AB och till 40 % av det finska Patria Industries Oyj. Ericsson Microwave Systems AB, som utvecklar och tillverkar censorer och informationsnät, ägs till 100 % av telefonaktiebolaget L M Ericsson och Volvo Aero Corporation, slutligen, ägs till 100 % av AB Volvo.

21 Bilaga 2: Exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden år 2001

Det är inte möjligt att för produkter med dubbla användningsområden lämna en fullständig redovisning av exporten liknande den som kan lämnas beträffande krigsmateriel, eftersom kontrollen av produkter med dubbla användningsområden bygger på friast möjliga handel och kontroll endast i vissa fall. Det som kan redovisas är antalet licensärenden för olika kontrollområden. I tabell 1 redovisas antalet inkomna utförelseärenden till ISP rörande produkter med dubbla användningsområden och hur dessa fördelas på de multilaterala exportkontrollarrangemangen (för ytterligare information om arrangemangen, se kap 16).

Tabell 1 Antal inkomna utförelseärenden rörande produkter med dubbla användningsområden 1998-2001

Utförelseärenden	1998	1999	2000	2001
Totalt	447	380	223	245
Wassenaararrangemanget	412	339	181	177
Missilteknologikontrollregimen	5	0	2	7
Nuclear Suppliers' Group (Part 2)	5	5	6	14
Australiengruppen	25	36	34	47

För ofta förekommande export av produkter för civil slutanvändning kan ett globalt tillstånd beviljas. I tillståndet anges för vilket/vilka länder tillståndet gäller. Ett generellt gemenskapstillstånd infördes genom den nya rådsförordningen (se kap 17). Detta tillstånd gäller för de flesta produkter som är fria från kontroll inom EU till tio länder utanför unionen. Det nya gemenskapstillståndet är ytterligare ett led för att tydliggöra den samstämmighet som råder mellan medlemsstaterna beträffande export till dessa länder. Under 2001 gällde fem nationella generella tillstånd (TFS 2000:24) som avsåg kryptering, reparation, demonstration samt kemiska blandningar. För övriga situationer vad gäller export av produkter med dubbla användningsområden ges individuella tillstånd.

Tabell 2 redovisar antalet förhandsförfrågningar som inkom till ISP under år 1999-2001 rörande export av produkter med dubbla användningsområden samt antal utfärdade denials och "catch-all"-ärenden under samma period (se kap 16 och 17).

Tabell 2 Antal inkomna förhandsförfrågningar, utfärdade denials samt "catch-all"-ärenden år 1999-2001

År	1999	2000	2001
Antal inkomna förhandsförfrågningar	-	10	25
Antal utfärdade denials	0	3	6
Antal "catch-all"-ärenden	4	9	5

22 Bilaga 3: Svenska riktlinjer för krigsmaterielexport och annan utlandssamverkan

Skr. 2001/02:114
Bilaga 3

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel, eller till annan samverkan med någon i utlandet avseende krigsmateriel, bör medges endast om sådan utförelse eller samverkan

1. bedöms erforderlig för att tillgodose det svenska försvarets behov av materiel eller kunnande eller i övrigt är säkerhetspolitiskt önskvärd, samt
2. inte står i strid med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Vid prövningen av ett tillståndsärende ankommer det på regeringen att göra en totalbedömning av alla för ärendet betydelsefulla omständigheter med utgångspunkt från de nyss angivna grundläggande principerna.

Utrikespolitiska hinder föreligger inte i fråga om samverkan med eller export till de nordiska länderna och de traditionellt neutrala länderna i Europa. Samverkan med dessa länder får i princip anses stå i överensstämmelse med Sveriges säkerhetspolitik. I takt med att samarbetet med övriga länder inom de Europeiska Gemenskaperna byggs ut, bör samma principer för utlandssamverkan och export tillämpas i fråga om dessa länder.

Tillstånd får endast avse stat, statlig myndighet eller av staten auktoriserad mottagare; vidare bör vid utförelse av materiel ett slutanvändarintyg eller ett intyg om egen tillverkning (bearbetningsintyg) föreligga. En stat som trots åtagande gentemot den svenska regeringen har tillåtit eller underlåtit att förhindra vidareexport av svensk krigsmateriel skall i princip inte komma i fråga som mottagare av sådan materiel från Sverige så länge omständigheterna kvarstår.

Tillstånd till utförelse eller annan utlandssamverkan enligt krigsmaterielagen skall inte beviljas om det skulle strida mot internationell överenskommelse som Sverige har biträtt, mot beslut av FN:s säkerhetsråd eller mot folkrättsliga regler om export från neutral stat under krig (ovillkorliga hinder).

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel, eller annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel, bör inte lämnas om det avser stat där omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Respekt för mänskliga rättigheter är ett centralt villkor för att tillstånd skall beviljas.

Tillstånd till utförelse av krigsmateriel för strid, eller till annan utlandssamverkan som avser krigsmateriel för strid eller övrig krigsmateriel, bör inte beviljas om det avser stat som befinner sig i väpnad konflikt med annan stat, oavsett om krigsförklaring har avgetts eller ej, stat som är invecklad i internationell konflikt som kan befaras leda till väpnad konflikt eller stat som har inre väpnade oroligheter.

Tillstånd bör ges till utförelse av materiel som klassificerats som övrig krigsmateriel, förutsatt att mottagarlandet inte befinner sig i väpnad konflikt med annan stat eller har inre väpnade oroligheter, eller det i landet förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter och om inte ovillkorligt hinder möter.

Ett meddelat tillstånd till utförelse bör återkallas, förutom vid ovillkorliga exporthinder, om den mottagande staten kommer i väpnad

konflikt med annan stat eller får inre väpnade oroligheter. Undantagsvis bör, i de två senare fallen, återkallande av tillstånd kunna underlåtas om det är förenligt med de folkrättsliga reglerna och med principerna och målen för Sveriges utrikespolitik.

Tillstånd bör ges till utförsel av reservdelar till tidigare, med vederbörligt tillstånd exporterad krigsmateriel, om inte ovillkorligt hinder möter. Detsamma bör gälla andra leveranser, t.ex. av ammunition, som har samband med tidigare utförsel eller där det annars vore oskäligt att inte ge tillstånd.

Vad särskilt angår avtal med utländsk part om gemensam utveckling eller tillverkning av krigsmateriel skall tillståndsbedömningen utgå från de angivna grundläggande kriterierna. Utförsel till samarbetslandet, som följer av avtalet, bör medges om inte ovillkorligt hinder uppstår. Om ett samarbetsavtal med utländsk part förutsätter export från samarbetslandet till tredje land bör fråga om sådan export, i den mån slutprodukten i fråga har en övervägande svensk identitet, bedömas i enlighet med riktlinjerna för sådan export från Sverige.

Beträffande materiel som har övervägande utländsk identitet bör export från samarbetslandet till tredje land medges inom ramen för samarbetslandets exportregler. Föreligger ett starkt svenskt försvarspolitiskt intresse av att samarbetet kommer till stånd, och det är en förutsättning från samarbetspartnerns sida att viss utförsel får ske från samarbetslandet kan efter omständigheterna export till tredje land även i övrigt medges inom ramen för samarbetslandets exportregler.

När det gäller mer omfattande och för Sverige viktigare utlandssamverkan på krigsmaterielområdet bör en regeringsöverenskommelse träffas mellan Sverige och samverkanslandet. Innan överenskommelser av detta slag ingås, bör utrikesnämnden höras.

23 Bilaga 4: EU:s uppförandekod för vapenexport

**EUROPEISKA UNIONEN
RÅDET**

**Bryssel den 5 juni 1998
(OR. en)**

EUROPEISKA UNIONENS UPPFÖRANDEKOD FÖR VAPENEXPORT

EUROPEISKA UNIONENS RÅD

SOM UTGÅR från de gemensamma kriterier som beslutades av Europeiska rådet i Luxemburg 1991 och i Lissabon 1992,

SOM ERKÄNNER att vapenexporterande stater har ett särskilt ansvar,

SOM ÄR FAST BESLUTNA att fastställa stränga gemensamma normer, som skall uppfattas som miniminormer, i fråga om hantering av och återhållsamhet beträffande överföringar av konventionella vapen av alla medlemsstaterna samt att förstärka utbytet av relevant information för att uppnå ökad insyn.

SOM ÄR FAST BESLUTNA att hindra export av materiel som kan användas för internt förtryck eller internationell aggression eller bidra till regional instabilitet,

SOM ÖNSKAR förstärka sitt samarbete och främja sin samsyn inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken (GUSP) när det gäller export av konventionella vapen,

SOM NOTERAR att kompletterande åtgärder mot olagliga överföringar har vidtagits med hjälp av EU-programmet för att förebygga och bekämpa olaglig handel med konventionella vapen,

SOM BEKRÄFTAR att medlemsstaterna önskar upprätthålla en försvarsindustri som en del av såväl sin industriella bas som sina försvarsinsatser, och

SOM ERKÄNNER att stater, i enlighet med den rätt till självförsvar som erkänns i FN:s stadga, har rätt att överföra medel för självförsvar,

HAR UPPRÄTTAT följande uppförandekod och tillämpningsbestämmelser:

KRITERIUM ETT

Skr. 2001/02:114

Bilaga 4

Respekt för medlemsstaternas internationella åtaganden, särskilt de sanktioner som påbjuds av FN:s säkerhetsråd och de som påbjuds av gemenskapen, avtal om icke-spridning och andra ämnen samt andra internationella förpliktelser

En ansökan om exportlicens bör avslås om bifall skulle stå i strid med bl.a.

- a) medlemsstaternas internationella förpliktelser och deras åtaganden att upprätthålla FN:s, OSSE:s och EU:s vapenembargon,
- b) medlemsstaternas internationella förpliktelser enligt fördraget om icke-spridning av kärnvapen, konventionen om biologiska vapen och toxinvapen samt konventionen om kemiska vapen,
- c) medlemsstaternas åtaganden inom ramen för Australien-gruppen, missilteknologiarrangemanget (Missile Technology Control Regime), gruppen av länder som levererar kärnmaterial (Nuclear Suppliers Group) och Wassenaar-arrangemanget,
- d) medlemsstaternas åtagande att inte exportera någon som helst typ av truppmina (antipersonell mina).

KRITERIUM TVÅ

Respekten för de mänskliga rättigheterna i det slutliga bestämmelselandet

Efter att ha bedömt mottagarlandets inställning till de relevanta principer i internationella instrument rörande de mänskliga rättigheterna kommer medlemsstaterna

- a) inte att utfärda exportlicens om det föreligger uppenbar risk att den tilltänkta exporten kan komma att användas för internt förtryck,
- b) från fall till fall och under beaktande av materielens art att iaktta särskild försiktighet vid utfärdande av licenser till för länder där allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheterna har konstaterats av behöriga FN-organ, Europarådet eller EU,

Materiel som kan användas för internt förtryck anses i detta sammanhang inbegripa bl.a. materiel, i fråga om vilket den tilltänkta slutanvändaren bevisligen har använt sådan eller liknande materiel för internt förtryck, eller när det finns skäl att tro att materielen kommer att användas till andra ändamål eller av annan slutanvändare än vad som uppgivits, och användas till internt förtryck. I linje med punkt 1 i tillämpningsbestämmelserna för denna kod kommer materielens art att beaktas noggrant, särskilt om den är avsedd för interna säkerhetsändamål. Internt förtryck anses inbegripa bl.a. tortyr och annan grym, omänsklig och förnedrande behandling eller bestraffning, summariska eller godtyckliga avrättningar, försvinnanden, godtyckliga gripanden och andra allvarliga kränkningar av de mänskliga rättigheter och de grundläggande friheter som anges i relevanta internationella instrument rörande de mänskliga rättigheterna, inklusive Allmänna förklaringen om de mänskliga rättigheterna och Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter.

KRITERIUM TRE

Skr. 2001/02:114
Bilaga 4

Den interna situationen i det slutliga bestämmelseslandet som en följd av existerande spänningar och väpnade konflikter

Medlemsstaterna kommer inte att tillåta export som skulle provocera eller förlänga väpnade konflikter eller förvärra existerande spänningar i det slutliga bestämmelseslandet.

KRITERIUM FYRA

Bevarande av regional fred, säkerhet och stabilitet

Medlemsstaterna kommer inte att utfärda exportlicens om det finns en uppenbar risk för att den avsedda mottagaren skulle använda den tilltänkta exporten på ett aggressivt sätt mot ett annat land eller hävda ett territoriellt krav med våld.

När medlemsstaterna överväger dessa risker kommer de bl.a. att beakta

- a) om någon väpnad konflikt pågår eller sannolikt kommer att uppstå mellan mottagarlandet och ett annat land,
- b) om det föreligger något territoriellt krav på ett angränsande land som mottagarlandet tidigare försökt eller hotat att genomdriva med våld,
- c) om materielen sannolikt kommer att användas för annat än mottagarens legitima nationella säkerhets- och försvarsändamål,
- d) behovet av att inte negativt påverka den regionala stabiliteten på något märkbart sätt.

KRITERIUM FEM

Den nationella säkerheten för medlemsstaterna eller de territorier i fråga om vilka en medlemsstat är ansvarig för de yttre förbindelserna, samt för vänligt sinnade och allierade länder

Medlemsstaterna kommer att beakta

- a) den tilltänkta exportens möjliga inverkan på egna, andra medlemsstaters eller vänners och allierades försvars- och säkerhetsintressen, samtidigt som de erkänner att denna faktor inte får påverka deras beaktande av kriterierna om respekt för de mänskliga rättigheterna och om regional fred, säkerhet och stabilitet,
- b) risken för att de berörda varorna används mot deras egna styrkor eller mot styrkor från vänner eller allierade eller från andra medlemsstater,
- c) risken för "reverse engineering" eller icke avsedd tekniköverföring.

KRITERIUM SEX

Köparlandets uppträdande i förhållande till det internationella samfundet, i synnerhet i fråga om dess attityd till terrorism, arten av dess allianser och

dess respekt för internationell rätt

Skr. 2001/02:114

Bilaga 4

Medlemsstaterna kommer bl.a. att beakta köparlandets tidigare uppträdande i fråga om

- a) dess stöd till eller uppmuntran av terrorism och internationell organiserad brottslighet,
- b) dess uppfyllande av sina internationella åtaganden, i synnerhet i fråga om icke-användning av våld, även enligt internationell humanitär rätt som är tillämplig på internationella och icke internationella konflikter,
- c) dess engagemang för icke-spridning och andra former av vapenkontroll och nedrustning, särskilt undertecknande, ratificering och genomförande av relevanta konventioner om vapenkontroll och nedrustning enligt punkt b i kriterium ett.

KRITERIUM SJU

Förekomsten av en risk för att materielen skall användas till annat ändamål inom köparlandet eller återexporteras på oönskade villkor

Vid bedömning av den tilltänkta exportens inverkan på det importerande landet och risken för att de exporterade varorna kan avledas till en oönskad slutanvändare, kommer följande att beaktas:

- a) Mottagarlandets legitima inhemska försvars- och säkerhetsintressen, inbegripet eventuell medverkan i FN:s eller andra fredsbevarande insatser.
- b) Mottagarlandets tekniska förmåga att använda materielen.
- c) Mottagarlandets förmåga att utöva effektiv exportkontroll.
- d) Risken att vapnen kommer att återexporteras eller avledas till terroristorganisationer (antiterroristutrustning bör särskilt uppmärksammas i detta sammanhang).

KRITERIUM ÅTTA

Vapenexportens förenlighet med mottagarlandets tekniska och ekonomiska förmåga, med beaktande av det önskvärda i att stater får sitt legitima behov beträffande säkerhet och försvar täckt med minsta möjliga användning av mänskliga och ekonomiska resurser till krigsmateriel

Medlemsstaterna kommer, mot bakgrund av informationen från relevanta källor såsom FN:s utvecklingsprogram, Världsbanken, Internationella valutafonden samt OECD-rapporter, att beakta huruvida den tilltänkta exporten allvarligt skulle hindra den hållbara utvecklingen i mottagarlandet. De kommer i detta sammanhang att beakta mottagarlandets relativa nivå på militära och sociala utgifter och även ta hänsyn till eventuellt bistånd från EU eller bilateralt bistånd.

TILLÄMPNINGSBESTÄMMELSER

Skr. 2001/02:114
Bilaga 4

1. Varje medlemsstat kommer från fall till fall att pröva de ansökningar om exportlicens för krigsmateriel som ställs till den, mot bakgrund av bestämmelserna i uppförandekoden.

2. Denna kod kommer inte att inkräkta på medlemsstaternas rätt att tillämpa en mer restriktiv nationell politik.

3. Genom diplomatiska kanaler kommer medlemsstaterna att översända utförlig information om de licensansökningar som har avslagits i enlighet med uppförandekoden i fråga om krigsmateriel, tillsammans med en förklaring av varför ansökan har avslagits. Den information som skall överlämnas anges i form av ett utkast till formulär som återfinns i bilagan. Innan någon medlemsstat beviljar en licens som en annan medlemsstat eller andra medlemsstater har vägrat bevilja för en i huvudsak identisk transaktion under de senaste tre åren kommer den först att samråda med den eller de medlemsstater som avslog licensansökningarna. Om medlemsstaten efter dessa samråd ändå beslutar att bevilja licens kommer den att underrätta den eller de medlemsstater som avslog ansökan (ansökningarna) och därvid utförligt förklara sina egna skäl.

Beslutet att tillåta eller vägra överföring av någon krigsmateriel skall varje medlemsstat själv fatta. En ansökan om licens skall anses ha avslagits när medlemsstaten har vägrat att tillåta den faktiska försäljningen eller den fysiska exporten av den berörda krigsmaterielen, om försäljning i annat fall skulle ha ägt rum, eller när den har vägrat att tillåta det relevanta avtalets ingående. För detta ändamål kan ett anmälningspliktigt avslag, i enlighet med nationella förfaranden, innefatta avslag på en ansökan om tillstånd att inleda förhandlingar eller ett nekande svar på en formell inledande förfrågan om en särskild beställning.

4. Medlemsstaterna kommer att behandla sådana avslag och samråd konfidentiellt och de kommer inte att använda dem för att uppnå kommersiella fördelar.

5. Medlemsstaterna kommer att verka för ett skyndsamt antagande av en gemensam förteckning över krigsmateriel som omfattas av uppförandekoden, grundad på liknande nationella och internationella förteckningar. Innan detta är gjort kommer uppförandekoden att fungera på grundval av nationella kontrollförteckningar, vid behov tillsammans med beståndsdelar från relevanta internationella förteckningar.

6. Kriterierna i uppförandekoden samt det samrådsförfarande som föreskrivs i punkt 3 i tillämpningsbestämmelserna kommer också att gälla varor med dubbla användningsområden enligt specifikationen i bilaga 1 till rådets beslut 94/942/GUSP¹¹ när det finns anledning att anta att slutanvändaren av varorna kommer att vara de väpnade styrkorna eller den interna säkerhetstjänsten eller liknande enheter i mottagarlandet.

¹¹ (1) EGT L 367, 31.12.1994, s. 8. Beslutet senast ändrat genom beslut 98/232/GUSP (EGT L 92, 25.3.1998, s. 1).

7. I syfte att göra uppförandekoden så effektiv som möjligt kommer medlemsstaterna att arbeta inom ramen för GUSP för att förstärka samarbetet och främja sin samsyn i fråga om export av konventionella vapen.

8. Varje medlemsstat kommer att sända de övriga medlemsstaterna en årlig rapport om sin export av försvarsmateriel och sitt genomförande av uppförandekoden. Dessa rapporter kommer att diskuteras vid ett årligt möte som skall hållas inom ramen för GUSP. Vid mötet kommer en översyn också att ske av uppförandekodens verkan och vilka förbättringar som behöver göras, och en konsoliderad rapport grundad på bidrag från medlemsstaterna kommer att föreläggas rådet för godkännande.

9. När det är lämpligt kommer medlemsstaterna inom GUSP:s ram att gemensamt bedöma situationen för de möjliga eller faktiska mottagarna av vapenexporten från medlemsstaterna mot bakgrund av principerna och kriterierna i uppförandekoden.

10. Det erkänns vidare att medlemsstaterna, om det är lämpligt, också får beakta den tilltänkta exportens inverkan på sina ekonomiska, sociala, kommersiella och industriella intressen, men att dessa faktorer inte kommer att påverka tillämpningen av ovan nämnda kriterier.

11. Medlemsstaterna kommer att göra sitt yttersta för att uppmuntra andra vapenexporterande länder att ansluta sig till uppförandekodens principer.

12. Uppförandekoden och tillämpningsbestämmelserna ersätter alla tidigare gjorda bearbetningar av de gemensamma kriterierna från 1991 och 1992.

Information som skall överlämnas

Skr. 2001/02:114

Bilaga 4

.....medlemsstatens namn] har äran
att informera sina partner om att den i enlighet med EU:s uppförandekod
har avslagit följande ansökan om licens:

Mottagarland:

.....

Kort beskrivning av materielen, inbegripet kvantitet och, när det är lämpligt,
tekniska specifikationer:

.....

Avsedd mottagare:

.....

Avsedd slutanvändare (om annan än mottagaren):

.....

Skäl till att ansökan avslogs:

.....

Datum för avslag av ansökan:

.....

24 Bilaga 5: Medlemskap i multilaterala exportkontrollarrangemang

Land	ZC	NSG	AG	MTCR	WA
Argentina	x	x	x	x	x
Australien	x	x	x	x	x
Belgien	x	x	x	x	x
Brasilien	-	x	-	x	-
Bulgarien	x	x	x	-	x
Cypern	-	x	x	-	-
Danmark	x	x	x	x	x
Finland	x	x	x	x	x
Frankrike	x	x	x	x	x
Grekland	x	x	x	x	x
Irland	x	x	x	x	x
Island	-	-	x	x	-
Italien	x	x	x	x	x
Japan	x	x	x	x	x
Kanada	x	x	x	x	x
Kina	x	-	-	-	-
Korea (Rep.)	x	x	x	x	x
Lettland	-	x	-	-	-
Luxemburg	x	x	x	x	x
Nederländerna	x	x	x	x	x
Norge	x	x	x	x	x
Nya Zeeland	-	x	x	x	x
Polen	x	x	x	x	x
Portugal	x	x	x	x	x
Rumänien	x	x	x	-	x
Ryssland	x	x	-	x	x
Schweiz	x	x	x	x	x
Slovakien	x	x	x	-	x
Slovenien	x	x	-	-	-
Spanien	x	x	x	x	x
Storbritannien	x	x	x	x	x
Sverige	x	x	x	x	x
Sydafrika	x	x	-	x	-
Tjeckien	x	x	x	x	x
Turkiet	x	x	x	x	x
Tyskland	x	x	x	x	x
Ukraina	x	x	-	x	x
Ungern	x	x	x	x	x
USA	x	x	x	x	x
Vitryssland	-	x	-	-	-
Österrike	x	x	x	x	x
TOTALT	35	39	33	33	33

(För information om de fem exportkontrollarrangemangen, se kapitel 16.)

Förändringar under år 2001:

Bulgarien antogs som medlem i Australiengruppen

Vitryssland antogs som medlem i Nuclear Suppliers' Group

Republiken Korea antogs som medlem i Missilteknologikontrollregimen

Europeiska kommissionen deltar i Australiengruppen samt som observatör i Nuclear Suppliers' Group.

25 Bilaga 6: Internationella vapenembargon

Tabellen nedan redovisar de internationella vapenembargon som varit i kraft under hela eller delar av år 2001, deras löptid under året samt de beslut som upprättat, och i vissa fall hävt, embargot.

Internationella vapenembargon under år 2001

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2001	REFERENS
Afghanistan	FN-embargo	Hela året	FN:s säkerhetsråds resolution (UNSCR) 1333 (2000); Gemensam ståndpunkt 96/746/CFSP
	EU-embargo	Hela året	
Angola	FN-embargo (embargo mot UNITA samt mot övriga Angola förutom för namngivna införselvägar)	Hela året	UNSCR 864 (1993)
Armenien	FN-embargo (icke-bindande)	Hela året	UNSCR 853 (1993)
Azerbajdzjan	FN-embargo (icke-bindande)	Hela året	UNSCR 853 (1993)
Bosnien och Hercegovina	EU-embargo (minröjningsutrustning undantagen)	Hela året	Gemensam ståndpunkt 1996/184/CFSP
	Överföring av lätta vapen till polisstyrkorna undantagen från embargot	Hela året	Rådsbeslut 1999/481/CFSP
Burma/Myanmar	EU-embargo	Hela året	Allmänna rådets deklaration 29 juli 1991; Gemensam ståndpunkt 1996/635/CFSP Beslut 2000/346/CFSP
	Embargo utökat till att gälla utrustning, vilken kan användas till intern repression av terrorism.	Hela året	
Demokratiska Republiken Kongo	EU-embargo	Hela året	Deklaration 33/93 7 april 1993
Etiopien/Eritrea	FN-embargo	Hävt 16 maj	UNSCR 1298 (2000) Uttalande av ordföranden i FN:s säkerhetsråd 15 maj 2001 Gemensam ståndpunkt 1999/206/CFSP Gemensam ståndpunkt 2001/215/CFSP
	EU-embargo	Förlängt, därefter hävt 31 maj	

LAND	TYP AV EMBARGO	LÖPTID UNDER 2001	REFERENS
Förbundsrepubliken Jugoslavien	FN-embargo (minröjningsutrustning undantagen)	Hävt 10 september	UNSCR 1160 (1998) UNSCR 1367 (2001)
	EU-embargo (minröjningsutrustning undantagen)	Hävt 8 oktober	Gemensam ståndpunkt 1996/184/CFSP Gemensam ståndpunkt 2001/719/CFSP
Irak	FN-embargo	Hela året	UNSCR 661 (1990)
	EU-embargo	Hela året	Deklaration 56/90 4 augusti 1990
Jemen	FN-embargo (icke-bindande)	Hela året	UNSCR 924 (1994)
Kina (exklusive Hong Kong och Macau)	EU-embargo	Hela året	Europeiska rådets deklARATION 27 juni 1989
Liberia	FN-embargo	Hela året	UNSCR 788 (1992) i kraft fram till 7 mars; UNSCR 1343 (2001) i kraft från 7 mars;
	EU-embargo	Fr.o.m. den 7 maj	Gemensam ståndpunkt 2001/357/CFSP
Libyen	EU-embargo	Hela året	UtrikesministerdeklARATION 14 april 1986; Gemensam ståndpunkt 1999/261/CFSP
Nagorno-Karabach	OSSE-embargo	Hela året	Beslut i OSSE:s högre tjänstemannakommitté 28 februari 1992
Rwanda	FN-embargo	Hela året	UNSCR 918 (1994); UNSCR 997 (1995);
	Överföring till Rwandas regering vid namngivna införselvägar undantagen		UNSCR 1011 (1995)
Sierra Leone	FN-embargo gällande överföring till icke-statliga styrkor i Sierra Leone	Hela året	UNSCR 1171 (1998)
	EU-embargo (överföring till Sierras regering undantagen)	Hela året	Gemensam ståndpunkt 1998/409/CFSP
Somalia	FN-embargo	Hela året	UNSCR 733 (1992)
Sudan	EU-embargo	Hela året	Gemensam ståndpunkt 1994/165/CFSP

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 14 mars 2002

Närvarande: statsministern Persson, ordförande, och statsråden Hjelm-Wallén, Thalén, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow, Pagrotsky, Östros, Messing, Engqvist, Rosengren, Lejon, Lövdén, Ringholm, Bodström, Karlsson, Sommestad

Föredragande: statsrådet Pagrotsky

Regeringen beslutar skrivelse 2001/02:114 Redogörelse för den svenska exportkontrollpolitiken och exporten av krigsmateriel år 2001